

TRUMP YÖNETİMİNİN KUDÜS KARARINA
ANALİTİK BAKIŞ

Mehmet Sait DİLEK*

Makale Geliş Tarihi-Received: 08.01.2017
Makale Kabul Tarihi-Accepted: 17.03.2017

ÖZ

ABD Kongresi, 1995 yılında '1980 Tarihli İsrail Temel Yasasını' esas alan 'Kudüs Büyükelçilik Yasasını' kabul ederek uluslararası hukuk zemininden uzaklaşmayı tercih etmiştir. Yasa metninde yer alan 'Başkanlık Ayrıcalığı' yetkisi nedeniyle 1999 Haziran ayından itibaren ABD Başkanları, Kudüs Büyükelçilik Yasası'nın altı aylık periyodlarla askıya alınmasını başlatmışlardır. Ancak ABD Başkanı Donald Trump, Tel Aviv'deki ABD Büyükelçiliği'nin Kudüs'e taşınması sürecini başlatacak olan Kudüs Büyükelçilik Yasası'nı 2017 Aralık ayı itibariyle onaylamıştır.

Bu çalışmada Trump yönetiminin Kudüs kararının temelleri bilimsel ilkeler ışığında incelenmeye tabi tutulmuştur. ABD karar alma mekanizmasında etkili olan dış politika aktörlerinin ve diğer paydaşların Kudüs üzerine söylemleri ve eylemleri içerik analizi üzerinden değerlendirilmiştir. Buna ilaveten, Filistin/Kudüs sorunu kronik bir sorun olduğundan hem güncel hem de dönemsel bilgiler üzerinden de irdelenmiştir. Bu metotlar neticesinde ABD Başkanı Trump'ı bu indirgemeci karara götüren çok faktörlü zemin somut örnekler üzerinden tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kudüs, ABD, İsrail, BM, Lobcilik.

---

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, mehmetsaitdilek@gmail.com

AN ANALYTICAL VIEW TO THE JERUSALEM DECISION OF TRUMP ADMINISTRATION

ABSTRACT

The US Congress has preferred to stay away from the ground of international law by accepting the 'Jerusalem Embassy Act' in 1995 based on 'Basic Law of 1980'. By the 'Presidential Waiver' mentioned in the law, they have started to suspend the Jerusalem Embassy Act with six-month periods since June 1999. But Trump has accepted the Jerusalem Embassy Act in December 2017 that will start the process of moving the American embassy to Jerusalem.

98

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

This work has put the grounds of Trump administration's Jerusalem decision to examination in the light of scientific principles. That is the statements and acts of the foreign policy actors and other shareholders who are effective in the decision making process has been evaluated by content analysis. In addition to this, because the Palestine/Jerusalem Question is a chronic problem, it has been examined with the current and periodical information. As a result of these methods, the multifactoral ground that takes Trump to this reductionist decision has been detected with concrete examples.

Keywords: Jerusalem, USA, Israel, UN, Lobbying.

GİRİŞ

I. Dünya Harbi esnasında İngiltere, Balfour Deklarasyonu'nu (1917) ilan ederek Filistin'de Yahudi Devletinin kurulacağını dünya kamuoyuna duyurmuştur. Bu teori, 1948 yılında İsrail Devletinin kurulmasıyla fiiliyata dönüşmüşse de Filistin sorunu uluslararası sorunlardan biri haline gelmiştir. Doğu Kudüs Ürdün, Batı Kudüs ise İsrail egemenliğinde iken BM, Kudüs şehrinin statüsü sorununa özel ilgi göstermiş ve uluslararası bir rejim üzerinden şehrin yönetilmesi gerektiğine karar vermiştir. Ancak Altı Gün Savaşıyla (1967) birlikte İsrail ordusu, Doğu Kudüs'ü işgal etmiş akabinde Knesset 1980 tarihli 'Temel Yasa' üzerinden Kudüs'ün bütün ve birleşik bir şekilde İsrail'in başkenti olduğunu ilan etmiştir. Bu tek taraflı karar üzerine BM yeniden devreye girerek Kudüs'ün statüsünü değiştirmeye yönelik bu adımın kabul edilemez olduğunu vurgulamış ve devletlerin Büyükelçiliklerini Kudüs'ten çekmelerini talep etmiştir.

Soğuk Savaş sonrası Filistin sorununun çözümünde arabulucu ülke olma özelliğiyle tarafları çözüme yaklaştıran ABD, dış politikasında zaman zaman görülen ikilemlerden birisini de Filistin sorununda yaşamaya başlamıştır. Şöyle ki ABD Kongresi, 1995 yılında '1980 Tarihli İsrail Temel Yasasını' esas alan 'Kudüs Büyükelçilik Yasasını' kabul ederek uluslararası hukuk zemininden uzaklaşmayı tercih etmiştir. Yasa metninde yer alan 'Başkanlık Ayrıcalığı' yetkisi nedeniyle 1999 Haziran ayından itibaren ABD Başkanları Kudüs Büyükelçilik yasınının altı aylık periyodlarla askıya alınması sürecini başlatmışlardır. Ancak ABD Başkanı Trump, Tel Aviv'deki ABD Büyükelçiliğinin Kudüs'e taşınması sürecini başlatacak olan 1995 tarihli 'Kudüs Büyükelçilik Yasasını' 2017 Aralık ayı itibariyle onaylamıştır. Bu çalışmada ABD karar alma mekanizmasında etkili olan dış politika aktörlerinin ve diğer paydaşların Kudüs üzerine söylemleri ve eylemleri içerik analizi üzerinden incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ABD'nin Ortadoğu'daki barış sürecinin temellerinden sarsan bu kararı almasında etkili olan çeşitli faktörler somut örnekler üzerinden belirlenerek okuyucunun takdirine sunulmuştur.

1. TRUMP'IN SEÇİM DÖNEMİNDE KUDÜS VAADI

Cumhuriyetçi Parti adayı Donald Trump, 'Amerika'yı Yeniden Büyük Yapalım' sloganıyla (Trump, 2017: 1-207) seçim çalışmalarına başlamış ve birçok uzmanın öngörülerini boşa çıkararak, 8 Kasım 2016 günü yapılan ABD Başkanlık seçimini kazanmayı başarmıştır. Akabinde de Trump, ABD Kongre Binası önünde gerçekleştirilen 20 Ocak 2017 tarihli törende yemin ederek ABD'nin 45. Başkanı olmuştur (<http://aa.com.tr/tr/dunya/donald-trump-yemin-ederek-abdnin-45-baskani-oldu/731664>).

100
IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

Trump, seçim döneminde 'ABD'nin Tel Aviv'deki Büyükelçiliğinin Kudüs'e taşınması konusu da' dâhil olmak üzere birçok konuda seçmene vaatlerde bulunmuştur. Öyle ki Trump, Cumhuriyetçi Parti aday adayı iken Yahudi lobi kuruluşlarından biri olan Amerikan-İsrail Halkla İlişkiler Komitesi'nin (AIPAC) 21 Mart 2016 günlü yıllık toplantısına katılmış ve burada yaptığı konuşmada Başkan olduğu takdirde "Yahudi halkının ebedi başkenti Kudüs'e Amerikan Büyükelçiliğini taşıyacakları" sözünü vermiştir (<http://time.com/4267058/donald-trump-aipac-speech-transcript/>).

BM Genel Kurul toplantıları nedeniyle ABD'de bulunan İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'yu 25 Eylül 2016'da New York'taki Trump Tower'da ağırlayan Cumhuriyetçi başkan adayı Trump, "Başkan seçilmesi halinde Kudüs'ü İsrail devletinin başkenti olarak tanıyacağımı" yinelemiştir. Trump'ın seçim kampanyası merkezinden yapılan açıklamada ise "Trump, Kudüs'ün 3 bin yıldan daha fazla zamandan bu yana Yahudi halkının ebedi başkenti olduğunu onaylıyor. Ayrıca ABD, Trump yönetiminde Kongre'nin Kudüs'ü İsrail'in bölünmemiş başkenti olarak tanıma kararını (1995) kabul edecek" ifadeleri kullanılmıştır (<https://www.haaretz.com/israel-news/trump-to-pm-i-d-recognize-undivided-jerusalem-as-israeli-capital-1.5442362>).

Seçim öncesi Trump'ın, Kudüs/İsrail vurgusu yaptığı bir başka etkinlik ise 26 Ekim 2016'da Kudüs'ün eski kent bölgesinde 'Republicans Overseas Israel' tarafından düzenlenmiştir. Bu mitingde İsrail'deki Amerikan vatandaşlarına kısa süreli bir video mesajıyla seslenen Trump, "İsrail'i sevdiğini ve Yahudilik inancına saygı duyduğunu" belirtmiş, "Kızı Ivanka'nın ve damadı Jared'in çocuklarını Yahudilik inancıyla yetiştirdiklerini" söylemiştir. "Seçimleri kazanması halinde ABD yönetiminin İsrail hükümeti ile omuz omuza çalışacağını" vaat

eden Trump, “Birlikte, İran gibi İsrail’i ve İsrail halkını yok etmeye kararlı olan düşmanlara karşı duracağız. Birlikte, Amerika’yı ve İsrail’i yeniden güvenli yapacağız” ifadelerini kullanmıştır. ABD Başkan Yardımcısı Mike Pence ise seçim videosunda “İsrail’in kavgası bizim kavgamızdır” diyerek İsrail’e karşı hissettiği güçlü duygulara atıfta bulunmuştur. Bu arada Trump’ın danışmanlarından David Friedman ise “ABD’nin İsrail’deki Büyükelçiliğini Tel Aviv’den Kudüs’e taşıyacakları” vaadini bu mitingde yinelemiştir (<https://tr.sputniknews.com/abd/201610271025501553-abd-trump-israil-kudus/>; <https://www.timesofisrael.com/trump-tells-jerusalem-rally-hell-make-israel-us-safe-again/>). Aynı ay içerisinde Florida’da Sinagog ziyaretinde bulunan Trump’ın kızı Ivanka, “Babasının başkan olması durumunda Amerikan Büyükelçiliğinin Kudüs’e taşınmasının kesin olduğunu” belirtmiştir (<http://www.jpost.com/US-Elections/Donald-Trump/Ivanka-Trump-says-her-father-will-mo-ve-US-embassy-to-Jerusalem-100-percent-if-elected-471113>).

Bu beyanatlardan hareketle, Trump’ın ve ekibinin seçim sürecinde sıklıkla Kudüs ve İsrail vurgusu yaparak Yahudi ve Evanjelik lobilerinin desteğini sağlamaya çalıştıklarını söyleyebiliriz. Kudüs kararını sadece bu perspektiften okumak tabii ki sağlıklı bir değerlendirme olmaz. Çünkü Trump öncesi ABD Başkanlarının da seçim dönemlerinde benzer vaatlerde buldukları görülmüştür (<https://www.nytimes.com/2016/11/19/world/middleeast/jerusalem-us-embassy-trump.html>). Ancak bu kararla birlikte Trump, kendisinin diğer başkanlardan farklı olarak risk alabildiğini ve barış sürecini temellerinden sarsacak olsa bile sözünü tuttuğunu Amerikan kamuoyuna kanıtlamaya çalıştığı söylenebilir.

2. FİLİSTİN SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNDE TARAFGİR KİŞİLERİN KRİTİK MEVKİLERE GETİRİLMESİ

2.1. David Friedman, ABD’nin İsrail Büyükelçisi Oluyor

ABD Başkanlığına seçilen Donald Trump, seçim kampanyası süresince kendisine danışmanlık yapan Yahudi kökenli avukatı David Friedman’ı “ABD’nin İsrail Büyükelçisi olarak görevlendireceğini” 15 Aralık 2016 günü açıklamıştır. “ABD-İsrail arasındaki ilişkileri, oldukça derin” diye nitelendiren Trump, Friedman’ın “İki ülke arasındaki özel

ilişkileri¹ sürdürebilecek bir seçim" olduğunu belirtmiştir. Friedman ile çok eskiye dayanan bir arkadaşlığının olduğunu vurgulayan Trump, "Onun İsrail ile güçlü bağları, bölgedeki müttefiklerimizle ilişkilerimizi güçlendirmemizin temeli olacak" ifadesini kullanmıştır. Friedman ise yazılı açıklamasında, Trump'ın seçim döneminde "İsrail'in başkentinin Tel Aviv'den Kudüs'e taşınması" vaadine destek vererek, "yeni görevinden büyük bir memnuniyet duyacağımı" kaydetmiştir. Buna karşın, Friedman, aşırı sağ kanada yakın duran, İsrail hükümetinin yeni yerleşim yerleri inşa etmesinin barışın önünde engel olmayacağı fikrini dile getiren (<http://aa.com.tr/tr/dunya/trumpin-israil-buyukelcisi-adayi-belli-oldu/707435>) ve uluslararası ilişkiler alanında yeterince tecrübesi olmayan bir kişi olduğu söylenebilir (<https://www.theguardian.com/us-news/2016/dec/15/trump-israel-ambassador-david-friedman>).

Friedman, 9 Mart 2017 günü Senato Dış İlişkiler Komitesi'ndeki Büyükelçilik oylamasından (12-9) başarıyla çıkarak adaylığını Senato Genel Kurulu'na taşımıştır. Akabinde de 23 Mart 2017 günü Senatoda yapılan oylamada 46'ya karşı 52 evet oyu ile Friedman'ın Büyükelçilik görevi onaylanmış ve 30 Mart 2017 günü Washington'da yemin ederek göreve başlamıştır. (<http://www.milliyet.com.tr/senato-trump-in-israil-buyukelcisi-dunya-2419295/>).

Yemin töreninde² söz alan ABD Başkan Yardımcısı Mike Pence, "Başkanın İsrail devletine ve halkına bağlılığının en açık işaretlerinden biri ABD'nin İsrail Büyükelçisi olarak David Friedman'ı seçmesidir" demiştir. "Trump'ın liderliğindeki ABD, her zaman İsrail devletinin sadık dostu olacaktır" diyen Pence "İki devlet (ABD ve İsrail) ve halkları için kritik bir zamandayız. Çok fazla yüzleştığımız sorun var ancak onların üstesinden gelme azmimiz hiç bu kadar güçlü olmamıştı" ifadelerini kullanmıştır (<https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201703301027864446-abdnin-yeni-buyukelcisi-david-friedman-oldu/>).

¹ İki ülke arasındaki özel ilişkiler hakkında geniş bilgi için Bkz. Chomsky: 1993, 31-63.

² Bu törenin tamamını izleyebilmek için Bkz. <https://il.usembassy.gov/remarks-vice-president-ambassador-friedman-swearing-ceremony/>

Öte yandan İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, AIPAC'ın yıllık konferansına 27 Mart 2017'de Tel Aviv'den³ bağlanmış ve "Donald Trump yönetiminin kendilerine her anlamda güçlü destek verdiğini" belirtmiştir. ABD'nin yeni İsrail Büyükelçisi David Friedman'a da olumlu referans veren Netanyahu, "David, seni İsrail'de, özellikle de Kudüs'te karşılamak için sabırsızlanıyorum." diye konuşmuştur (https://www.ntv.com.tr/dunya/israil-basbakani-netanyahudan-trump-yonetimine-ovgu,Jihb_rDcwk2uiH3xMyXbPw).

2.2. Trump'ın Damadı Jared Kushner Başdanışman Oluyor

23 Kasım 2016'da New York Times gazetesi çalışanlarıyla bir araya gelen Seçilmiş Başkan Donald Trump, "Damadı Jared Kushner'in çok akıllı ve iyi biri olduğunu" söyleyerek İsrail-Filistin barış görüşmelerinde önemli bir görev üstlenebileceğini ima etmiştir (<https://www.nytimes.com/2016/11/23/us/politics/trump-new-york-times-interview-transcript.html>).

Trump, Başkanlık koltuğuna oturmadan hemen önce (19 Ocak 2017) yaptığı bir başka konuşmada ise, daha önce hiçbir diplomatik tecrübesi olmayan Yahudi damadı Kushner'i işaret ederek, "Ortadoğu'da barışı Kushner sağlayamazsa hiç kimse sağlayamaz. Hayatım boyunca duyduğum en zor anlaşma ancak bana öyle geliyor ki Kushner çok iyi iş çıkaracak" ifadelerini kullanmıştır (<http://www.jpost.com/Israel-News/Politics-And-Diplomacy/Trump-to-son-in-law-Kushner-If-you-cant-produce-peace-nobody-can-479076>). Bu olumlu referanslara karşın New York'un önde gelen Yahudi ailelerinden birine mensup olan Kushner için İsrail'in, gençliğinden itibaren sık sık tatil için gittiği, yaptığı bağışlarla varlığına katkıda bulunduğu, ideallerini ve kimliğini paylaştığı bir dava olduğu ifade edilebilir. Babası Charles Kushner, Netanyahu'nun seçim kampanyalarına katkıda bulunduğu gibi, İsrail Başbakanını New Jersey'deki evinde ağırlayan bir iş adamı olarak da dikkat çekmektedir (<http://aa.com.tr/tr/dunya/trumpin-filistin-politikasi-yahudilere-emanet-/820016?amp=1>).

³ Bu konuşmanın tam metnini okumak için Bkz. <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2017/Pages/PM-Netanyahu-addresses-the-AIPAC-Policy-Conference-27-March-2017.aspx>

Kushner, ABD'nin özelde Filistin; genelde Ortadoğu işlerine bakan diplomatik misyonunun önde gelen isimlerinden biri olarak diplomatik temaslarda bulanmaya başlamıştır (<https://il.usembassy.gov/13195-2/>). Ancak, Kudüs kararından da görüleceği üzere tarafgir ve indirgemeci siyasete meyilli bu gibi kişilerin varlığı barış sürecini temellerinden sarsacak bir zemine neden olmaktadır.

2.3. Uluslararası Barış Görüşmelerinden Sorumlu Özel Temsilci Jason Greenblatt Oluyor

104
IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

ABD Başkanlığına seçilen Donald Trump, 27 Aralık 2016'da uluslararası barış görüşmelerinden sorumlu özel temsilcisi görevine Jason Greenblatt'ı getirmiştir. New York'ta yıllarca Trump'ın avukatlığını yapan Greenblatt'ın, Haredim Yahudisi bir aileden gelmekte olduğu bilinmektedir. Greenblatt, tıpkı Kushner gibi herhangi bir diplomatik tecrübeye sahip olmadığı halde ABD yönetiminin İsrail-Filistin meselesindeki politikalarına yön verecek önemli bir konuma getirilmiştir (<http://aa.com.tr/tr/dunya/trumpin-filistin-politikasi-yahudilere-emanet-/820016?amp=1>). Greenblatt, Amerikan diplomatik misyonu içinde Ortadoğu'da barışı sağlamak iddiasıyla çeşitli girişimlerde bulunmaya başlamakla birlikte (<https://il.usembassy.gov/joint-statement-u-s-special-representative-greenblatt-prime-minister-netanyahu-following-meeting/>) Kudüs kararının şekillenmesinde etkili kişilerden⁵ biri olduğu görülmektedir. Trump yönetimi içerisinde adı geçen kişiler haricinde de Yahudi kökenliler olup Filistin konusunda tarafgir davranabilme ihtimalinde bulunabileceklerini gözardı etmemek gerekir (http://www.salom.com.tr/haber-103045-trump_yonetiminde_yer_alan_11_onemli_isim.html; <http://aa.com.tr/tr/dunya/trumpin-filistin-politikasi-yahudilere-emanet-/820016?amp=1>).

Sonuç olarak; barış sürecinde arabulucu ülke konumunda yer alan ABD, Filistin meselesi gibi kronik bir sorunda kendi heyetini tarafgir ve indirgemeci yaklaşabilecek kişilerden oluşturmuştur. Dolayısıyla da Filistin heyeti, ABD görünümlü bir başka İsrail yanlısı heyet ile

---

⁵ Jason Greenblatt'ın 30 Ocak 2018 tarihli konuşmasına bakıldığında Kudüs kararını Trump'un söylemleri üzerinden yorumladığı göze çarpmaktadır. Bkz. <https://il.usembassy.gov/remarks-special-representative-jason-greenblatt-2018-inss-conference/>

muhatap olmak durumunda kalmıştır. Amerikan diplomatik misyonu, Ortadoğu'da yeni bir barış süreci için bir takım temaslar başlatmış olsa da Kudüs'ün statüsü üzerindeki tartışmayı ABD Başkanı Trump tek taraflı bitirerek hem barışı temellerinden sarsmış hem de ABD'nin arabulucu olma özelliğine de büyük darbe vurdurmuştur.

3. DIŞ POLİTİKADA FARKLI YAKLAŞIMLAR BENİMSEME İSTEĞİ VE İSRAİL İLE İLİŞKİLERİ GÜÇLENDİRME ARZUSU

Obama yönetiminin 2009 yılında göreve başlamasından sonra ABD-İsrail ilişkileri tarihinde pek sık rastlanmayan gergin bir ortama sahne olmuştur. Arap-İsrail barışı konusunda yaşanan görüş farklılıkları, karşılıklı sergilenen diplomatik nezaketsizlikler ve özellikle Başbakan Netanyahu'nun 2012'de yapılan ABD başkanlık seçimleri sırasında Amerikan iç politikasına etki etmeyi amaçlamaya yönelik olarak yorumlanan girişimleri ikili ilişkileri hiç olmadığı kadar gergin hale getirmiştir. 2012 seçimlerinden zaferle çıkan Başkan Obama'nın dış politika faaliyetleri içerisinde yer alan İran ve P5+1 Anlaşması, İsrail ile ABD arasında daha da sert bir stratejik anlaşmazlığı ortaya çıkarmıştır (http://file.setav.org/Files/Pdf/20150305170902_92-perspektif-kkanat.pdf).

İki taraf arasında yaşanan bu gibi gerginlikler Obama dönemi ikili ilişkileri mesafeli hale getirmiş olsa da ABD, İsrail'e karşı pozitif ayrımcılık içeren geleneksel politikasından tamamen vazgeçmemiştir. Bu gibi gerginlikler yaşanırken Trump, 27 Nisan 2016'da yaptığı bir konuşmada; ABD'nin Küba, Kuzey Kore, İran ve İsrail politikalarına karşı eleştirel bir dil kullanmış ve Başkan olduğu takdirde farklı bakış açısıyla hareket edeceğinin sinyallerini vermiştir. "*Obama'nın İsrail'in dostu olmadığını*" iddia eden Trump, mevcut yönetimin atmış olduğu adımlarla İran'ı güçlendirdiğini buna karşın İsrail'e ise yeterince destek vermediğini ima etmiştir. "*Trilyonlarca doların harcandığı, binlerce insanın hayatını kaybettiği halde Ortadoğu'daki durumun her zamankinden daha da kötüye gittiğini*" ifade eden Trump, Obama'nın ve Hillary Clinton'un stratejik dış politika vizyonunu "*Tam ve eksiksiz bir felaket*" şeklinde tanımlamıştır (<https://www.nytimes.com/2016/04/28/us/politics/transcript-trump-foreign-policy.html>).

Ayrıca Trump, 28 Aralık 2016 günü twitter hesabından BM Güvenlik Konseyi'nin Doğu Kudüs'teki Yahudi yerleşim alanları nedeniyle aleyhinde kınama kararı aldığı İsrail'e hitaben, "Ben başkan olana kadar sabredin ve güçlü durun" ifadesini kullandığı görülmektedir (<https://www.haaretz.com/israel-news/trump-stay-strong-israel-january-20th-is-fast-approaching-1.5479278>).

İsrail konusunda farklı yaklaşımlar benimseyeceklerini açıklayan Trump, ABD Başkanlık makamına geldikten sonra teoride ortaya attığı düşünceleri Kudüs'ü pazarlık masasından çıkararak (<http://tr.euronews.com/2018/02/11/trump-kudus-muzakere-konusu-degil>) fiiliyata dökmeye başlamıştır. Öyle ki Başkan Trump'ın 6 Aralık 2017 günü Beyaz Saray'da yaptığı aşağıdaki açıklama bu düşüncenin bir ürünü olarak göze çarpmaktadır: "Ben göreve geldiğimde, dünyadaki sorunlara açık gözle ve taze bir düşünceyle bakacağıma söz vermiştim. Biz problemlerimizi aynı başarısız varsayımları tekrarlayarak ve geçmişin başarısız stratejilerini tekrarlayarak çözemeyiz. Eski sorunlar yeni bakış açıları gerektirir. Benim bugünkü duyurum İsrail ve Filistinliler arasındaki çatışmaya yeni bir bakış açısının başlangıcına işaret etmektedir. Bugün, biz sonunda açıkça kabul ettik ki Kudüs, İsrail'in başkentidir. Bu gerçeği kabul etmenin ne fazlasıdır ne eksikidir. Ayrıca yapılacak doğru bir şeydir. İşte bu yüzden Dışişleri Bakanlığını ABD Büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşımaya hazırlık yapması için yönlendirdim. Mimarların, mühendislerin ve planlayıcıların hemen işe alınmasına başlanacak ve yeni büyükelçilik tamamlanınca barışa muazzam bir katkı yapacaktır" (<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-trump-jerusalem/>).

106

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

4. YAHUDİ LOBİLERİNİN VE İSRAİL HÜKÜMETİNİN KUDÜS KONUSUNDAKİ İSRARI

Geniş anlamda lobicilik "Karar alıcıların belli politikaları benimsemelerini ve uygulamalarını sağlamak amacıyla girişilen etkileme faaliyeti" olarak tanımlanmaktadır. Lobicilik faaliyetlerinin hoş karşılanmadığı ülkelerin aksine ABD'de lobiler siyasi sistemin parçası olarak görülmektedir (http://www.akademikortadogu.com/belge/ortadogu10makale/lev-ent_duman.pdf). Şöyle ki ABD'de en etkili lobilere bakıldığında Yahudi lobileri listenin en başında yer almaktadırlar. Dolayısıyla İsrail, ABD'nin Tel Aviv Büyükelçiliğini Kudüs'e taşıması durumunda diğer devletlerin de benzer inisiyatif alacaklarını

düşünmüş ve ABD'yi bu konuda ikna edebilmek için Yahudi lobilerini yumuşak bir güç olarak kullanmıştır (<http://amerikabulteni.com/2016/12/16/abdde-kudusu-israilin-baskenti-olarak-kabul-etme-tar-tismasinin-kisa-tarihi/>).

Başbakan Netanyahu'nun partisi Likud'un programına bakıldığında mevcut koalisyon hükümeti büyük ortağının Kudüs stratejisi ana hatlarıyla şu şekildedir: *"Kudüs tarihi ve dini açıdan İsrail'in vazgeçilmez bir parçasıdır; kentteki farklı dinlere ait kutsal mekânlar ziyaretçilere açık olmalıdır; Kudüs bölünmez bir bütün olarak İsrail'in başkentidir; Kudüs Yahudi kültürünün kalbi olduğundan onu Yahudiler korumalıdır; bölgesel barışın sağlanabilmesi için Kudüs'ün bölünmemesi gerekir"*. İsrail eski Başbakanlarından İzak Şamir'in *"Bizim için Jerusalem; onlar için Kudüs, yani bu bir sınır meselesi değildir bu varoluşsal bir meseledir"* sözleri Likud Partisinin konuya yaklaşımını özetler niteliktedir. Bütün bu yaklaşımlara uygun olarak Başbakan Netanyahu'nun da Kudüs'ü böldürmeyeceğine dair birçok kez açıklamalarda bulunduğu görülmektedir (http://file.setav.org/Files/Pdf/20121221123959_israil-siyasetini-anlama-kilavuzu-web.pdf).

Öte yandan Amerikan İsrail Halkla İlişkiler Komitesi (AIPAC)⁶, İftira ve İnkârla Mücadele Birliği⁷, Amerika Ortodoks Yahudi Cemaati Birliği⁸, Cumhuriyetçi Yahudi Koalisyonu⁹, Amerika Siyonist Organizasyonu¹⁰, Amerikan Siyonist Hareketi¹¹ Amerikan Yahudi

⁶ Bu konuda geniş bilgi için Bkz.

<https://www.aipac.org/learn/resources/aipac-publications/publication?pubpath=PolicyPolitics/Press/AIPAC%20State%20ments/2017/12/Jerusalem%20announcement>

⁷ Bu konuda geniş bilgi için Bkz. <https://www.adl.org/news/press-releases/adl-welcomes-president-trumps-announcement-on-jerusalem-calls-for-focus-on>

⁸ Bu konuda geniş bilgi için Bkz. <https://advocacy.ou.org/union-orthodox-jewish-congregations-america-applauds-president-trumps-historic-change-u-s-policy-toward-status-jerusalem/>

⁹ Bu konuda geniş bilgi için Bkz. http://action.rjchq.org/wp-content/uploads/2017/12/RJC_Jerusalem_final.pdf

¹⁰ Bu konuda geniş bilgi için Bkz. <https://zoa.org/about/>

¹¹ Bu konuda geniş bilgi için Bkz. <https://www.azm.org/american-zionist-movement-president-applauds-presidents-announcement-jerusalem-bold-act-spirit-zionism-rectifies-historic-wrong>

Komitesi¹² ve Büyük Amerikan Yahudi Teşkilatları Başkanlar Konferansı¹³ gibi ABD'deki önemli Yahudi lobileri, hem lobi faaliyetleriyle hem de yapmış oldukları açıklamalarla Trump'ın ve Netanyahu'nun Kudüs kararına büyük destek vermişlerdir (<https://www.voanews.com/a/american-jews-support-trump-jerusalem-decision/4153051.htm> l; <http://aa.com.tr/tr/dunya/trumpin-kudus-kararinin-arkasindaki-azinlik-koalisyonu/1002116>).

Yahudi lobilerini AIPAC örneği üzerinden değerlendirdiğimizde; Demokrat ve Cumhuriyetçi partiden yüz bini aşkın üyeye sahip oldukları görülmektedir. AIPAC üyelerini, bürokraside ve diplomaside üst düzey görevler yürüten, siyasette ve akademide önde gelen isimlerden oluşan kişiler şeklinde değerlendirebiliriz. AIPAC temsilcilerinin, İsrail'e mali yardım sağlanması, hükümetlerarası işbirliği kurulması ve terörle mücadele gibi konuları görüşmek üzere Kongre üyeleriyle ara sıra bir araya geldikleri görülmektedir. Daha önce ifade edildiği de üzere başta seçim dönemlerinde olmak üzere iktidarı arzulayan önde gelen siyasi aktörler AIPAC'ta konferans vererek Yahudilere yönelik bir takım vaatlerde bulunmayı geleneksel hale getirmişlerdir (http://file.setav.org/Files/Pdf/20121221123959_israil-siyasetini-anlama-kilavuzu-web.pdf).

Yahudi lobilerinin yanısıra ABD'deki zengin Yahudi iş adamları arasında da Kudüs kararı için harekete geçen kişilerin var olduğu bilinmektedir. Örneğin; İşadamı Sheldon Adelson, Cumhuriyetçi Yahudi Koalisyonunun başındaki isim olarak (<http://www.rjchq.org/leadership>) eşi Miriam ile birlikte seçim kampanyası döneminde Trump'a önemli miktarda bağışta bulunmuştur. Bu bağışın da etkisiyle Adelson, Kudüs konusunda Trump'a ısrarcı olan kişilerin başında yer almıştır (<https://www.nytimes.com/2017/12/06/us/politics/trump-embassy-jerusalem-israel.html>).

---

¹² Bu konuda geniş bilgi için Bkz. <https://www.ajc.org/news/ajc-applauds-us-recognition-of-jerusalem-as-israels-capital-city>

¹³ Bu konuda geniş bilgi için Bkz. <https://www.conferenceofpresidents.org/news/press/2017/dec6/conference-presidents-welcomes-historic-us-recognition-jerusalem-capital-israel>

Dünya Yahudi Kongresi Başkanı işadamı Ronald Lauder de Kudüs konusunda atılan adımı destekleyen önde gelen işadamlarından biri olmuş ve Trump'ı aldığı karardan dolayı tebrik etmiştir (<http://www.worldjewishcongress.org/en/news/wjc-president-lauder-welcomes-us-recognition-of-jerusalem-as-israels-capital-we-hope-this-will-be-a-move-toward-peace-and-stability-in-the-middle-east-12-3-2017>).

Öte yandan Amerikan dış politika aktörlerinin seçim sonrası Yahudi lobileriyle girmiş oldukları diyaloglara bakıldığında taraflar arasındaki ilişki düzeyinin daha da somutlaştığı görülmektedir. Örneğin; ABD'nin BM Daimi Temsilcisi Nikki Haley, AIPAC'ın Mart 2017'deki toplantısında, BM'deki Filistin konusundaki girişimleri engellemek için neler yapabileceğini popülist bir üslupla anlatmıştır. AIPAC'ın Youtube kanalından yayınladığı videoda toplantının sunucusunun Haley'i salondaki kalabalığa takdim ederken, "İsrail'in sürekli ve haksız şekilde saldırıya uğradığı az sayıdaki yerden biri BM'dir. İşte şimdi huzurlarınıza gelecek olan kadın bu durumu değiştirmekte son derece kararlı." ifadelerini kullandığı duyulmaktadır. Sunucunun takdiminin ardından kalabalığı selamlayarak sahneye gelen Haley, BM'deki rolünü İsrail açısından şu sözlerle tarif etmiştir: "Ben niye topuklu ayakkabı giyiyorum? Moda diye değil. Yanlış bir şey gördüğümde tekmeleyip geri göndereyim diye" (<http://aa.com.tr/tr/dunya/abdnin-bm-temsilcisi-haleynin-topuklu-ayakkabili-esik-bekciligi/1011258>).

Donald Trump'ın Kudüs talimatını verdiği günün hemen ertesinde Beyaz Saray'daki Hanuka Bayramı kutlamalarında yaptığı konuşma bu konuda bir başka örnek olarak gösterilebilir. Şöyle ki Trump etkinliğin açılış konuşmasında¹⁴ "Bir nedenden dolayı bu odada çok fazla mutlu insan olduğumu biliyorum. Kudüs. Bu (etkinlik) bilhassa tarihe geçecek. Hanuka, dünya genelindeki Yahudi ailelerinin geçmişin mucizelerini ve geleceğin umutlarını kutladığı bir zamandır. İsrail halkının yanında olmaktan ve kalıcı bağımızı güçlendirmekten gururluyuz. Şu anda yaşananları ve Kudüs'ün ve İsrail'in her yerindeki sevgiyi düşünüyorum" ifadelerini kullanmıştır (<https://tr.sputniknews.com/abd/201712081031315689-trump-beyaz-saray-hanuka-kudus/>).

¹⁴ Bu törenin tamamını izlemek için Bkz. <https://www.c-span.org/video/?438272-1/president-trump-delivers-remarks-white-house-hanukkah-reception>

5. EVANJELİKLERİN KUDÜS KARARINDAKİ ROLÜ

ABD'deki yaygın inançlardan biri olan Evanjelizm, yeniden doğuşçu bir öğretiyi benimsemektedir. Yeniden doğuşçuluk, bireysel bir inanç tecrübesiyle Hz. İsa'nın yol göstericiliğini esas alan bir Protestanlık yorumudur. Modernleşmeye ve sekülerleşmeye bir tepki olarak Evanjelic Hristiyanların içinden çıkan bir kısım fundamentalist tepki, kutsal kitaba sadece hakikat öğretisi için değil, aynı zamanda dünyanın sonunda neler olacağıyla ilgili de başvurmaktadır. Bu kesimlerce İsrail'i desteklemek sadece uluslararası ilişkiler meselesi olmayıp konu kehanetlere (Armagedon Savaşı, Mescid-i Aksa'nın yıkılıp yerine Süleyman Mabedinin yapılması, Mesih'in geleceğine dair inanç, tüm Yahudilerin Filistin'de toplanması vb.) abartılı bir biçimde odaklanması sorunudur. Dolayısıyla Evanjeliclerin bir kısmının şu an için İsrail'e güçlü destek vermelerinin ardında bu teopolitik inanç da vardır (<http://www.fikriyat.com/gundem/2017/12/17/evanjelic-hiristiyanligin-koktendinci-ahir-zaman-ogretisi>; <http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/trump-in-kudus-kararinda-evanjelikleri-n-rolu/1003679>).

Batılı ülkeler, din ve siyaset arasındaki sınırları net şekilde çizdiklerini ve sınırların ihlalini engelleyecek kurumsal tanımları yaptıklarını savunagelmışlerdir. Oysa ki, Trump'ın Kudüs kararı ne sadece İsrail'in güvenliği ve talebi için ne de sadece Amerikan çıkarları için alınmıştır (<http://www.fikriyat.com/gundem/2017/12/17/evanjelic-hiristiyanligin-koktendinci-ahir-zaman-ogretisi>). Bu karar, Evanjelic Hristiyanlık içerisinde köktendinci kehanetlerin gerçekleşmesini isteyenler (Tanrı'yı kıyamete zorlayanlar) başta olmak üzere tüm muhafazakâr kesimlerin desteğini alabilmek için atılmış bir adım olarak göze çarpmaktadır (Hallsell, 2003: 1-141).

Öte yandan Kudüs üzerinde köktendinci düşüncelere sahip olan kişilerin çok daha önceden var olduğu tarihsel süreç içerisinde de görülmektedir. Örneğin ABD Başkanı John Tyler, Kudüs'e ilk konsolos olarak Philadelphialı arazi sahibi zengin Quakerların oğlu Warder Cresson'u atamıştır (<https://www.haaretz.com/jewish/premium-the-quaker-turned-first-u-s-consul-in-j-lem-1.5288592>; <https://jru.usconsulate.gov/our-relationship/policy-history/io/>). 1844 yılında Kudüs'e ulaşan Cresson, Hz. İsa'nın 1847 yılında Kudüs'e geleceğinden emin olduğundan dolayı bu göreve getirilmeyi çok istemiştir. Kudüs, o tarihlerde Cresson gibi köktendinci düşüncelere

sahip Amerikalılarla dolup taşmıştır. Herman Melville adlı yazar, Kudüs'e geldiğinde Amerikalı milenyumcu Hristiyanlardan hem etkilenmiş hem de rahatsız olmuştur. Melville, dünyanın gidişatını değiştirecek büyüklükteki bu tür umutların gerçekleşmesinin imkânsızlığına inandığından şu yorumu yapma ihtiyacı hissetmiştir: *"Hiçbir ülke Filistin, özellikle de Kudüs kadar romantik hayalleri söndürme konusunda etkili olamaz. Kimileri öyle bir hüsrana uğruyor ki yıkılıyorlar"* (Montefiore, 2016: 340-342).

Güncel gelişmelere bakıldığında, ABD Başkanı Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıması ve Büyükelçiliğini Kudüs'e taşıyacağını açıklaması, Evanjelistlerin ABD yönetimi üzerindeki gücünü ortaya koymaktadır (<http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/trump-in-kudus-kararinda-evanjeliklerin-rolu/1003679>). Şöyle ki Trump'ın etrafındaki Evanjelistler, Başkan Yardımcısı Mike Pence'ten ibaret olmayıp Rusya soruşturmasında Trump'ı savunan avukat Jay Sekulow bile sıkı bir Evanjelist Hristiyandır. Trump'ın Beyaz Saray Sözcüsü Sarah Huckabee Sanders ise Amerikan Büyükelçiliğinin Kudüs'e taşınması için lobi yapan Evanjelist bir lider olan eski vali Mike Huckabee'nin kızıdır (<http://www.fikriyat.com/gundem/2017/12/17/evanjelik-hiristiyanaligin-koktendinci-ahir-zaman-ogretisi>).

ABD'de faaliyet gösteren Evanjelist gruplarının/temsilcilerinin söylem ve eylemlerine bakıldığında teopolitik amaçlarla olsun veya olmasın Kudüs konusunda sorumluluk aldıkları görülmektedir. Şöyle ki 12 Temmuz 2017'de fundamentalist kanal 'The 700 Club'da' Trump'ı ağırlayan Pat Robertson, Filistin sorununa tek taraflı bakışını *"Tanrı'nın şehrini (Kudüs) ikiye ayırmak ve iki devletli çözümde aracılık etmek Tanrı'nın gazabına yol açacak önemli bir hata olacaktır"* sözleriyle ortaya koymuştur. Hristiyan Koalisyonunun önemli temsilcilerinden biri olarak öne çıkan Ralph Reed ise Başkanın Kudüs kararının ardından Beyaz Saray'a gidip Başkan'a "Friend of Zion" ödülünü¹ takdim edenler arasında yer almıştır (<http://www.fikriyat.com/gundem/2017/12/17/evanjelik-hiristiyanaligin-koktendinci-ahir-zam-an-ogretisi>).

¹ Bu ödülün verilmesi hakkında geniş bilgi için Bkz. <https://www.fozmuseum.com/news-events/washington-dc-president-donald-trump-received-friends-zion-award-dr-mike-evans/>

Trump'ın Kudüs kararını Balfour Deklarasyonu'nu esas alacak şekilde 100. Yıldönümü kapsamında sembolizm açısından değerlendiren ve İncil'de yer alan bazı metinlerle ilişkilendiren John Hagee² ile Kudüs'ün tarihi, siyasi ve dini açıdan önemini maddeler halinde Hristiyanlık ile ilişkilendiren³ Jentezen Franklin³ gibi Evanjelistler Trump'ın bu kararının destekçileri olmuşlardır.

Kudüs'ün İsrail'e verilmesi için otuz milyon kişiden oluşan Evanjelist bir grubu dua etmeye çağıran Evanjelist Michael Evans ise kararın ardından verdiği demeçte⁴ özetle aşağıdaki hususları vurgulamıştır: "Pazartesi Trump'ı göreceğim ve ona şunu söyleyeceğim: Sen Kral Cyrus'sun, çünkü onun gibi tarihi ve kehanet içeren bir iş yaptın. Tanrı onu kullanmış ve o Yahudileri kurtarmıştı" (<http://www.fikriyat.com/gundem/2017/12/17/evanjelik-hristiyanligin-koktendinci-ahir-zaman-ogretisi>).

Öte yandan 16 Mayıs 2017'de Hristiyan liderler ağı olan American Christian Leaders for Israel (ACLI) örgütüne bağlı 60 Hristiyan temsilcinin, Trump'a bir mektup göndererek Amerikan Büyükelçiliğinin Kudüs'e taşınmasını talep ettikleri görülmektedir (<http://aclforisrael.com/icej-letter-to-president-trump/>). Adı geçen örgüt, 19 Aralık 2017'de gönderdiği başka bir mektupta ise Başkan Trump'a almış olduğu karar nedeniyle teşekkürlerini ileterek bu konudaki memnuniyetlerini dile getirmiştir (<http://aclforisrael.com/wp-content/uploads/2017/12/Thank-you-Pres-Trump-letter-final.pdf>).

² Bu konuşmanın görüntülerini izleyebilmek için Bkz. <http://www1.cbn.com/cbnnews/israel/2017/december/biblical-timing-of-absolute-precision-john-hagee-praises-trumps-jerusalem-decision>

³ Bu konuda geniş bilgi için Bkz. <https://www.jentezenfranklin.org/blog/the-us-formally-recognizing-jerusalem-as-the-capital-of-israel-why-it-matters-why-it-matters>

⁴ Evanjelist lider Michael Evans'ın yapmış olduğu açıklamaları izlemek için Bkz. <http://www1.cbn.com/cbnnews/israel/2017/december/mike-evans-were-squo-re-in-the-middle-of-prophecy>

6. NETENYAHU VE TRUMP HAKKINDA AÇILAN SORUŞTURMALAR NEDENİYLE OLUŞAN BASKIYI AZALTMA

İsrail Başbakanı Netanyahu hakkında İsrail polisinin yürütmüş olduğu "Dava 1000-2000-3000-4000" isimli tahkikatlar özellikle İsrail'de en çok gündeme gelen konuların başında yer almaktadır. Rüşvet, yolsuzluk ve görevi kötüye kullanma gibi suçlamalara maruz kalan Netanyahu'nun imdadına Başkan Trump'ın Kudüs kararı yetmiş, dolayısıyla hem İsrail hükümeti üzerinde oluşan baskı hafiflemiş hem de Netanyahu, ülkesinde geniş kitlelerin desteğini alabileceği bir enstrümana sahip olmuştur (<http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43072751>;http://www.salom.com.tr/haber-105937-Israil_basbakani_netanyahu_ne_i_le_suclaniyor.html).

Öte yandan Robert Mueller tarafından yürütülen Rusya Soruşturması, başkanlık koltuğunda ilk yılını dolduran Trump'ın da iç siyasette zor günler yaşamasına neden olmaktadır. Örneğin; Başkan Trump'ın Kudüs kararının hemen öncesinde Rusya soruşturmasıyla ilgili Trump'ın eski Ulusal Güvenlik Danışmanı Michael Flynn üzerinden savcılık lehine bir gelişme yaşanmış ve Dördüncü Kuvvet (Medya) üzerinden bu konu yoğun bir şekilde gündeme getirilmiştir. Başkanın azledilmesi sürecini başlatabilecek gelişmelerin yaşanması ABD Başkanı Trump'ı rahatsız ettiğinden Kudüs kararıyla hem bu gündemi kısa süreli de olsa değiştirmiş hem de bu karara olumlu bakabilecek seçmenlerin gönlünü kazanmıştır (<https://www.setav.org/abd-ve-kudus-karari/>;<https://www.amerikaninsesi.com/a/trump-tan-fbia-sert-elestiri/4147521.htm>).

Son gelişmelere bakıldığında tarafların Kudüs konusunu az önce vurgulanan amaçlar doğrultusunda iç siyaset malzemesi yaptığı görülmektedir. Şöyle ki, ABD Dışişleri Bakanlığında adının açıklanmasını istemeyen üst düzey bir yetkili, "14 Mayıs 2018'de Kudüs'te yeni ABD Büyükelçiliğinin açılmasını planlıyoruz. Büyükelçiliğin açılışı, İsrail'in kuruluşunun 70. yıl dönümüne denk gelmektedir" ifadelerini kullanmıştır. Bunun üzerine İsrail Başbakanlık basın ofisinden yapılan yazılı açıklamada, Netanyahu'nun aşağıdaki ifadelerine yer verilmiştir: "Bu İsrail halkı için harika bir gün. Başkan Trump'ın ABD Büyükelçiliğini İsrail'in bağımsızlık gününde Kudüs'e taşıma kararı, Aralık ayında Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıma kararının ardından geliyor. Bu karar, İsrail'in 70. bağımsızlık gününü daha

da büyük bir kutlamaya dönüştürecek. Liderliğin ve dostluğun için teşekkürler Başkan Trump" (<http://aa.com.tr/tr/dunya/netanyahudan-kudus-buyukelciligi-icin-trumpa-ovgu/1072248>).

Bu konuda dikkat çeken bir başka gelişme ise Başkan Trump ile İsrail Başbakanı Netanyahu arasında 5 Mart 2018 günü Oval Ofis'te düzenlenen ortak basın toplantısında yaşanmıştır. Başkan Trump, "Eğer yapabilirsem, Büyükelçiliğin açılış törenine katılacağım, katılabirim. İsrail benim için çok özel, özel bir ülke, özel insanlar" şeklinde konuşmuştur (<https://www.youtube.com/watch?v=vu1tnMWxhEw>).

114

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

7. ABD'NİN VE İSRAİL'İN ULUSLARARASI HUKUK KAPSAMINDA KUDÜS'ÜN STATÜSÜ HAKKINDA ALINMIŞ KARARLARI YOK SAYMASI VE KENDİ İÇ HUKUKLARI ÜZERİNDEN MEŞRUIYET OLUŞTURMA ÇABALARI

ABD Başkanı Trump, Kudüs kararıyla birlikte uluslararası hukuk açısından önem arz eden BM Güvenlik Konseyi ile BM Genel Kurulu kararlarının tamamını bir kenara koymuş; İsrail Temel Yasalarını esas alan 1995 tarihli ABD Kongre kararını onaylayarak bu metinleri uluslararası hukukun üzerinde görmüştür. Ana hatlarıyla Kudüs'ün statüsü hakkında alınmış bir kısım BM kararına bakıldığında bu konuda birbirleriyle bağlantılı birçok karar alındığı görülmektedir. Lakin İsrail ve ABD uluslararası sistemdeki zaaflardan yararlanıp uluslararası hukuk kararlarını yok sayan bir yol izlemiş olup küresel vicdanı ve adaleti yok sayarak kendi iç hukukları üzerinden mikro boyutta Kudüs, makro boyutta ise Filistin konusunda bir oldu-bitti politikası oluşturmaya çalışmışlardır.

7.1. BM Genel Kurulu'nun 29 Kasım 1947 Tarihli ve 181 (2) Numaralı Kararı

Yahudi ve Arap cemaatlerinin çatışan taleplerini uzlaştıramayan İngiltere, Filistin Meselesinin BM Genel Kurulu tarafından gündeme alınmasını (Nisan 1947) istemiş olup akabinde de BM bu konu hakkında rapor hazırlamak üzere özel bir komite oluşturmuştur (http://mfa.gov.il/MFA_Graphics/MFA%20Gallery/Documents%20languages/Turkish/ISRAIL%20HAKKINDA%20GERCEKLER.pdf).

Özel Komitenin 3 Eylül 1947'de sonuçlandığı raporun⁵ dikkate alındığı BM Genel Kurulu'nda 29 Kasım 1947 günü Filistin'de bir Yahudi ve bir de Arap devleti kurulması yönünde tavsiye kararı alınmıştır. Bu kararlara ilaveten Kudüs'ün sui generis (kendine özgü) bir şekilde değerlendirmeye tabi tutulduğu da dikkat çekmektedir. Öyle ki Kudüs Kenti bir corpus separatum (ayrı bir birim) olarak özel bir uluslararası rejim altına sokulacak ve Kudüs silahlardan arındırılmış olarak BM tarafından yönetilecekti. Sorumlulukları BM adına ve Yönetici Otorite olarak Vesayet Konseyi yüklenecekti. Vesayet Konseyi, bu tasarının kabulünden sonra beş ay içinde demokratik bir yönetim biçimini içine alan, ayrıntılı bir kent statüsünü hazırlayacak ve kabul edecekti (Ataöv, 1980:38-40).

Bu arada İngiltere yaptığı bir açıklamada, 15 Mayıs 1948'den itibaren Filistin'deki bütün kuvvetlerini çekeceğini duyurmuş ve buna bağlı olarak da Nisan 1948'den itibaren kuvvetlerini çekmeye başlamıştır. Bu çekme işinin tamamlanmasından bir gün önce de, David Ben Gurion başkanlığında toplanan Yahudi Milli Konseyi 14 Mayıs 1948 günü Tel-Aviv'de İsrail Devleti'nin kuruluşunu ilan etmiştir. Bunun üzerine ABD, İsrail'in kuruluşunu on bir dakika sonra tanıırken (<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13537120802127762>); Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Irak orduları ise 15 Mayıs'tan itibaren İsrail'e taarruz ederek Birinci Arap-İsrail Savaşı'nı başlatmış oldular. Dolayısıyla hem BM Genel Kurulu kararı hem de buna bağlı olarak hazırlanan 21 Nisan 1948 tarihli 44 maddelik Kudüs'ün statüsü tasarısı uygulamaya konulamadan rafa kaldırılmıştır (Armaoğlu, 1991: 111-112). Buna ilaveten Birinci Arap-İsrail Savaşı'nın sonunda İsrail, Kudüs bölgesinin batı bölümünü; Ürdün ise doğu bölümünü işgal etmiş olduklarından şehrin fiilen bölünmesi gerçekleşmiştir (<http://www.unicankara.org.tr/filistin/12.html>).

7.2. BM Genel Kurulu'nun 11 Aralık 1948 Tarihli ve 194 (III) Sayılı Kararı

Kudüs'ün İsrail ve Ürdün kuvvetlerince işgali BM'nin bu kenti uluslararası bir rejime kavuşturma çabalarını durduramamıştır. BM

⁵ Bu raporun İngilizce metni için Bkz. <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/07175de9fa2de563852568d3006e10f3?OpenDocument>

Genel Kurulu, 1948 Mayıs ayı içerisinde Kont Bernadotte' u Araplar ile İsrailiiler arasında arabuluculuk yapması için Kudüs'e gönderme kararı almıştır.⁶ Bu arada BM Güvenlik Konseyi ise 29 Mayıs 1948 tarihli kararıyla "İlgili bütün hükümetlere ve yetkililere, Kutsal Yerlerin ve Kudüs'ün korunması için bütün önlemlerin alınması" konusunda çağrıda bulunmuştur. 15 Temmuz 1948 tarihli BM Güvenlik Konseyi "Arabulucuya Kudüs şehrinin askeri birliklerden ve teçhizattan arındırılması için gösterdiği çabalara şehrin gelecekteki siyasi statüsüne halel getirmeksizin devam etmesi ve Filistin'de bulunan kutsal mekânların, dini yapıların ve bölgelerin korunarak güvence altına alınması böylece bölgelere güvenli erişimin sağlanması" görevini vermiştir (BM Zemininde Filistin Meselesi, 2012: 31-34).

Bu gelişmeler yaşanırken ilk BM Filistin Arabulucusu Kont Folke Bernadotte 16 Eylül 1948'de, Arap ve Yahudi toplumlarına yöresel özerklik vermek koşuluyla, Kudüs'ün etkin BM denetimine girmesini istemiştir (Ataöv, 1980:41). Plana ilk tepki Filistin hâkimiyetine son vermeye çalışan İsraili yeraltı örgütlerinden gelmiş ve silahlı örgütler hedef olarak BM Filistin Arabulucusu Kont Bernadotte' u ve BM Gözlemcisi Andre Serot' u seçmişlerdir. Suikastı 17 Eylül'de, kısaca "LEHI" diye bilinen İsrail Özgürlük Savaşçıları üstlenmiştir. LEHI, suikasttan tam 35 yıl sonra, 1983'te yeniden gündeme gelmiştir. Çünkü örgütün liderlerinden olan ve Kont Bernadotte'un ölüm kararını veren Yitzak Şamir isimindeki terörist, o yıl itibariyle İsrail'in başbakanı olmuştur (<http://www.haberturk.com/yazarlar/mu-ratbardakci/666003-israil-bm-kararlarini-isine-gelirse-kabul-eder-ama-gelmezse-oldurur>). Tekrar suikast günlerine dönüldüğünde BM Güvenlik Konseyi, BM bayrağının üç günlük süreyle yarıya

---

⁶ İngilizce metni için Bkz.
<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/a9a8da193bd46c54852560e50060c6fd?OpenDocument>

indirilmesini istediği gibi⁷ Filistin görevi için Ralph Bunche adlı kişiye tam yetki vermiştir.⁸

BM Genel Kurulu, yaşanan bu olumsuzluklara rağmen Filistin’de yaşanan mevcut durumu Ralph Bunche’nin aktardıkları üzerinden bir kez daha inceleyerek 11 Aralık 1948 tarihli ve 194 (III) sayılı kararı kabul etmiştir. Bu karar ile Kudüs’ün uluslararası statüde yönetilmesi, askerden arındırılması, dinsel binaların ve alanların mevcut haklar ve tarihsel uygulamalara uygun olarak korunması ve buralara serbest girişin sağlanması ve Filistinli mültecilerin isterlerse geri dönebilecekleri vurgulanmıştır. Buna ilaveten BM üyesi üç ülkeden oluşacak bir uzlaştırma komisyonu kurulmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla BM Arabulucusuna verilmiş olan görevler artık adı geçen komisyon tarafından yürütülecekti. Toplantı sona ermeden sunulan öneri üzerine BM Genel Kurulu, komisyon üyeleri olarak Türkiye, Fransa ve ABD’yi seçme kararı almıştır (Halloum, 1989: 280-283; <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/C758572B78D1CD0085256BCF0077E51A>).

7.3. BM Genel Kurulu’nun 9 Aralık 1949 Tarihli ve 303 (IV) Sayılı Kararı

Uzlaştırma Komisyonu, Arap ülkeleri ve İsrail ile yaptıkları görüşmelerden sonra, Kudüs bölgesi için “Devamlı Milletlerarası Rejim” taslağı hazırlamış ve 1 Eylül 1949’da bu taslağı BM’ye sunmuştu. 25 Maddelik bu taslağa göre, Kudüs bölgesi, Yahudi kesimi ve Arap kesimi olmak üzere ikiye ayrılmış ve bu ayırım çizgisi ekli bir harita ile de belirtilmiştir. Her iki kesim de kendi belediye hizmetlerini kurmaya ve yürütme özerkliğine sahip olacaktı. Ayrıca Kudüs’ün yönetimi de, BM Genel Kurul tarafından seçilmiş bir BM Komiserine verilecekti. Kudüs şehri gayri askeri ve tarafsız hale getirileceği gibi, Kudüs’ün her iki kesimine de göçler yasaklanmıştı. Ancak Uzlaştırma Komisyonunun Kudüs’ün bölünmüşlüğünü esas

⁷ İngilizce metni için Bkz.
<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/48c06a0c497863f1852560c2005beb32?OpenDocument>

⁸ İngilizce metni için Bkz.
<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/e4968164bef9a51d852560c2005c30ec?OpenDocument>

alması BM Genel Kurulu tarafından dikkate alınmadı. Öyle ki BM Genel Kurulu, 29 Kasım 1947 tarihli Kudüs kararının soruna adil ve eşitlikçi bir çözüm getirmekte olduğuna inanarak, Kudüs'ün daimi uluslararası rejime bağlanması, Kudüs içindeki ve dışındaki Kutsal Yerlerin korunması için uygun güvencelerin sağlanması isteğini yenilemiştir. BM Genel Kurulu bir başka ifadeyle 9 Aralık 1949 tarih ve 303 (IV) sayılı kararıyla⁹ corpus separatum ilkesini bir kez daha kabul etmiştir (Armaoğlu, 1991:112-114; Halloum, 1989:285)

Bununla birlikte BM Genel Kurulu, Vesayet Konseyine Kudüs için öngörülen statüyü hazırlama görevi vermiştir. Vesayet Konseyi, 20 Aralık 1949'da aldığı bir kararla¹⁰, İsrail'in bazı resmi kurumlarını Batı Kudüs'e nakletmekle, Kudüs'ün milletlerarası statüsünün tatbikini güçleştirdiğine işaret ederek, İsrail hükümetinden bu tedbirleri geri almasını ve Genel Kurul kararlarının tatbikini güçleştirecek hareketlerden kaçınmasını istemiştir (Armaoğlu, 1991:114; Ataöv, 1980: 43). Vesayet Konseyi 4 Nisan 1950'de¹¹ aldığı bir kararla daha önce belirtmiş olduğumuz 21 Nisan 1948'de hazırlanmış olan Kudüs'ün statü tasarısını bir iki küçük değişiklikle aynen kabul etmiştir. Ancak 11 Mayıs 1949'da BM üyeliği bir takım koşullarla¹² kabul edilmiş olan İsrail, tüm yazılı ve sözlü uyarılara rağmen 23 Ocak 1950 günü Knesset'i Batı Kudüs'te toplayarak, adı geçen şehri İsrail'in başkenti ilan etmiş ve 1951'de İsrail Bakanlar Kurulu, bakanlıklarıyla birlikte buraya taşınmıştır¹³. Böylece, Vesayet Konseyi'nin Kudüs için hazırladığı statü de, Filistin Uzlaştırma

118

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

⁹ İngilizce metni için Bkz. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/051/22/IMG/NR005122.pdf?OpenElement>

¹⁰ İngilizce metni için Bkz. <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/181c4bf00c44e5fd85256cef0073c426/160167969d45a35a8525644b0059e67e?OpenDocument>

¹¹ İngilizce metni için Bkz. <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/CFB4E24B399E8EFD8525644A007972E1>

¹² İngilizce metni için Bkz. <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/83E8C29DB812A4E9852560E50067A5AC>

¹³ İngilizce metni için Bkz. <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/651C804E6815FB28852575DF004B7C4C>

Komisyonunun önerileri de ciddiye alınmamıştır (Armaoğlu, 1991:114; Ataöv, 1980: 43).

ABD Başkanı Trump, 6 Aralık 2017 günü Beyaz Saray'da Kudüs hakkında aldığı kararın gerekçelerini açıklarken ABD'nin İsrail'i resmen tanıdığı zamandan beri İsrail'in Kudüs'ü başkenti yaptığını ifade etmiştir. Trump, BM kararlarını dolayısıyla uluslararası hukuku görmezden geldiği konuşmasına şu şekilde devam etmiştir: *"Bugün Kudüs İsrail'in hükümet merkezidir. İsrail Anayasa Mahkemesinin yanında İsrail Parlamentosu Knesset'in de evidir. Cumhurbaşkanlığının ve Başbakanlığının resmi konutlarının yeridir. Birçok bakanlığın genel merkezinin bulunduğu şehirdir. On yıllardır, İsrail'i ziyaret eden ABD başkanları, dışişleri bakanları ve askeri yetkililer İsraili mevkidaşlarıyla tıpkı benim bu yılın başındaki Kudüs ziyaretimde yaptığım gibi, Kudüs'te görüşmüşlerdir"* (<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-trump-jerusalem/>).

119

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

7.4. BM Genel Kurulu'nun 4 Temmuz 1967 Tarihli ve 2253 (Es-V); 14 Temmuz 1967 Tarihli Ve 2254 (Es-V) Sayılı Kararları

1948'den 1967'ye kadar Kudüs'ün, Ürdün ile İsrail arasında bölünmüş olarak kaldığından bahsetmiştik. İsrail 15 Mayıs 1967'de, BM kararlarına ve Ürdün ile yapmış olduğu mütareke anlaşmasına aykırı olarak Batı Kudüs'te askeri geçit resmi düzenlemiştir. 5 Haziran'da da önce Mısır'a saldırmış akabinde de Ürdün ve Suriye ile savaşa tutuşmuştur. İsrail'in iki gün sonra Doğu (eski) Kudüs'te de egemen olması bu kentin geleceği üstünde çok ciddi etkiler oluşturmuştur. İsrail, askerleri ve silahlarıyla Kudüs'ün bu kesimine de girdikten sonra, General Moşe Dayan şunları söylemiştir: *"Kudüs'ü kurtardık; İsrail'in başkenti olan parçalanmış kenti birleştirdik. Bu en kutsal anıta, bir daha ayrılmamak üzere, döndük"* (Ataöv, 1980: 43-44). Bu sözlerden de anlaşılacağı üzere İsrail'in, Altı Gün Savaşı ile birlikte her üç din için de kutsal olan bu şehri tam bir İsrail şehri haline dönüştürmesi tehlikesi ortaya çıkmıştır. Bu sebeple Pakistan 16 Haziran 1967'de Genel Sekretere bir mektup göndererek, BM Genel Kurulu'nun, Kudüs'ün uluslararası statüsünün korunmasına dair yukarıda bahsetmiş olunan kararları hatırlatarak, Kudüs'ün İsrail'in bir parçası haline getirilmesinin önlenmesini istemiştir. Pakistan'ın bu teşebbüsü üzerine Genel Kurul'un Kudüs meselesini tartışmaya başladığı bir sırada İsrail Hükümeti, Doğu Kudüs'ü İsrail yönetimine

birakan bir takım adımlar atmaya başlamıştır (Armaoğlu, 1991:267; Ataöv, 1980:43-48).

Sonunda Genel Kurul, 4 Temmuz 1967'de Pakistan tarafından teklif edilip Türkiye tarafından da desteklenen karar tasarısını, 20 çekimsere karşı (ABD dâhil) 99 oyla 2253 (ES-V) sayılı karar olarak kabul etmiştir (Armaoğlu, 1991:268). Genel Kurul, İsrail'e Kudüs'ün statüsünü değiştirme uygulamalarından vazgeçmesi için çağrıda bulunmuş olup bu gibi adımların geçersizliğine karar vermiştir (Halloum, 1989:286).

120

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

İsrail'in aynı kısır döngüde hareket etmesi üzerine, Pakistan, 12 Temmuz'da Genel Kurula yeni bir karar tasarısı sunmuştur. Bu karar tasarısının iki gün süren müzakereleri sırasında ABD yine çekimsere kalacağını belirtilirken, ABD temsilcisi Goldberg, çekimsere gerekçesini şöyle açıklamıştır. *"Kudüs meselesi ayrı bir mesele olmayıp barışın bir parçasıdır. Dolayısıyla, Kudüs meselesi barış meselesiyle birlikte ele alınmalıdır. Kudüs'ün statüsü, milletlerarası garantileri de ihtiva etmek üzere üç büyük dinin liderleri arasında tespit edilmelidir. ABD, Kudüs'ün statüsünün tek taraflı olarak tespitinin karşısındadır ve bu sebeple de İsrail'in almış olduğu tedbirleri tasvip etmemektedir. Lakin ABD, bu tedbirlerin geçici mahiyette olduğuna ve Kudüs'ün nihai statüsü ile ilgili olmadığına inanmaktadır"* (Armaoğlu 1991:268-269).

Yapılan tartışmalardan sonra Genel Kurul, 14 Temmuz'da 18 çekimsere karşılık 99 oyla 2254 (ES-V) sayılı kararı¹⁴ kabul etmiştir. Genel Kurul, İsrail'in 2253 (ES-V) kararına uymadığını en derin üzüntü ve endişe ile dikkate alarak, İsrail'e Kudüs'ün statüsünü değiştirecek önlemlerden vazgeçmesi çağrısını yinelemiştir (Halloum, 1989:286).

---

¹⁴ İngilizce metni için Bkz.
<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/3E28F2C76EBEA214852560DF00575C0E>

**7.5. BM Güvenlik Konseyi'nin 22 Kasım 1967 Tarihli ve 242;
21 Mayıs 1968 Tarihli ve 252; 3 Temmuz 1969 Tarihli ve 267
Sayılı Kararları**

Altı Gün Savaşı, Filistin sorunundaki mevcut durumu kökten değiştirmiştir. Savaşın sonucunda İsrail, Doğu Kudüs ve Batı Şeria'yı işgal ederek söz konusu bölgelerde birtakım fiziksel ve demografik değişiklikler yapmaya başlamıştır. Hem BM Genel Kurulu hem de BM Güvenlik Konseyi aldıkları kararlarla İsrail'in Kudüs'ün statüsünü değiştirmek için attığı adımları geçersiz ilan etmiştir. Ancak BM, uluslararası hukuk kimliği üzerinden Kudüs'teki oldubitti politikasını engellemeye çalışırken İsrail'in umursamaz tavrı dönem boyunca devam etme eğilimi göstermiştir (<http://www.unicankara.org.tr/filistin/12.html>).

BM Güvenlik Konseyi pek çok müzakereden sonra 22 Kasım 1967'de Orta Doğu'da barışçıl bir ortam için gereken ilkeleri sıralayan 242 sayılı kararı oy birliğiyle kabul etmiştir. Karar, adil ve uzun soluklu bir barışın tesisinin aşağıdaki iki ilkenin uygulanmasıyla mümkün olacağını taahhüt etmiştir: *"1-İsrail silahlı kuvvetlerinin son çatışma esnasında işgal ettiği bölgelerden çekilmesi; 2-Çatışmaya mahal verecek davranışlardan kaçınılması; egemenlik, toprak bütünlüğü, bölgedeki her devletin siyasi bağımsızlığı ile barış içinde, her türlü tehditten ve şiddet hareketinden uzak, güvenli ve kabul edilen sınırlar içinde yaşama hakkı gibi temel ilkelere saygı duyulması"* (<http://www.unicankara.org.tr/filistin/3.html>).

BM Güvenlik Konseyi, Genel Kurul'un 1967 tarihli 2253 ve 2254 sayılı kararlarını hatırlattığı 1968 tarihli 252 sayılı kararında ise *"Kudüs'ün yasal statüsünü değiştirebilecek, İsrail'in toprak ve mülk istimlâki dahil bütün yasal ve idari önlemleriyle eylemlerinin geçersiz olduğunu ve statüyü değiştiremeyeceğini"* ilan etmiştir (BM Zemininde Filistin Meselesi, 2012: 81).

İsrail'in bu konuda umursamaz tavrı devam edince Güvenlik Konseyi bu kez 3 Temmuz 1969 tarihli ve 267 sayılı karara imza atma ihtiyacı hissetmiştir. Oybirliğiyle kabul edilen ve daha sert tonda yazılmış bu karara göre, askeri işgalle toprak elde edilmesinin kabul edilemez olduğuna dair sabit ilkenin doğruluğu vurgulanmış olup İsrail'in

Kudüs şehrinin statüsünü değiştirmek için aldığı önlemler ağır bir biçimde eleştirilmiştir (BM Zemininde Filistin Meselesi, 2012: 88-89).

7.6. BM Güvenlik Konseyi'nin 15 Eylül 1969 Tarihli ve 271; 25 Eylül 1971 Tarihli ve 298 Sayılı Kararları

Mescid-i Aksa'nın 21 Ağustos 1969 tarihinde kundaklanması nedeniyle (<http://aa.com.tr/tr/dunya/mescid-i-aksadaki-48-yillik-yanginin-izleri/890271>) BM Güvenlik Konseyi 15 Eylül'de toplanmış ve 271 nolu kararıyla yapılan saldırıyı kınamıştır ((BM Zemininde Filistin Meselesi, 2012: 90-92) Öte yandan hem Doğu Kudüs'ün işgali hem de Mescid-i Aksa'ya yönelik kundaklamanın etkisiyle Rabat'ta ilk kez düzenlenen İslam Zirve Konferansı'nda alınan bir kararla 25 Eylül 1969 günü İslam Konferansı Örgütü kurulmuştur. Örgütün ismi de 2011 Haziran ayında Astana'da düzenlenen 38. Dışişleri Bakanları Konseyi'nde İslam İşbirliği Teşkilatı olarak değiştirilmiştir (<http://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa>).

İsrail'in uluslararası hukuk kararlarını yok saymaya devam etmesinden ötürü BM Güvenlik Konseyi 25 Eylül 1971'de Kudüs'ün statüsü ile ilgili bir kez daha toplanmış ve 298 sayılı kararı dünya kamuoyuna duyurmuştur. Bu kararda da İsrail'in BM tarafından kabul edilen kararlara uymaması kınanmış ve Kudüs şehrinin statüsünü değiştirmeye yönelik tüm adımların geçersiz olduğu bir kez daha vurgulanmıştır (BM Zemininde Filistin Meselesi, 2012: 94-95).

7.7. BM Güvenlik Konseyi'nin 30 Haziran 1980 Tarihli ve 476; 20 Ağustos 1980 Tarihli ve 478 Sayılı Kararları İle İsrail'in Kudüs Temel Yasası

Aşırı sağcı parti Tehiya hareketinin lideri Geula Cohen 14 Mayıs 1980'de Kudüs'ün İsrail'in başkenti olmasına dair yeni temel yasa teklifini Knesset'e sunmuştur (Armaoğlu, 1991: 460-461). Bu adıma tepki gösteren Pakistan, BM Güvenlik Konseyi'nin toplanması için gerekli girişimi başlatmıştır. Bu kapsamda BM Güvenlik Konseyi, 30

Haziran 1980 tarihli 476 sayılı kararla¹⁵ İsrail'in Kudüs'ün statüsünü değiştirmek için yapmış olduğu hamleyi bir kez daha geçersiz saymıştır (Armaoğlu, 1991: 460-461).

İsrail bu karara rağmen BM kararlarını yok saymaya devam etmiş ve buna ilaveten kendi iç hukuku üzerinden bir oldubitti şeklinde "Temel Yasa: Kudüs, İsrail'in Başkenti" başlıklı yasa Knesset tarafından 30 Temmuz 1980'de kabul edilmiştir. Bu yasaya göre özetle; "Bütün ve birleşmiş Kudüs İsrail'in başkentidir. Kudüs, Cumhurbaşkanlığının, Knesset'in, hükümetin ve Yüksek Mahkemenin makarrıdır. Kudüs, kutsal yerlere sahip olan bütün dinlere, hiçbir engelleme yapılmaksızın açık olacaktır" (https://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic10_eng.htm; Armaoğlu, 1991: 461).

BM Güvenlik Konseyi, bu karar üzerine 20 Ağustos 1980 günü bir kez daha toplanmış ve 478 sayılı kararı¹⁶ kabul ettiğini dünya kamuoyuna duyurmuştur. Bu kararda ana hatlarıyla şu hususlara dikkat çekilmiştir: "1-BM Güvenlik Konseyi, İsrail'in Kudüs ile ilgili 'temel yasayı' kabul etmesini ve ilgili Güvenlik Konseyi kararlarına uymayı reddetmesini kınar, 2-İsrail'in 'temel yasayı' kabul etmesinin uluslararası hukuku çiğnemek olduğunu ve 1967'den beri işgal altındaki Arap topraklarında Kudüs dahil, savaş zamanında sivillerin korunmasıyla ilgili 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin devam eden geçerliliğini etkilemeyeceğini vurgular, 3-İşgalci hükümet İsrail'in Kutsal Kudüs şehrinin nitelik ve statüsünü değiştirmek veya değişmesini sağlamak amacıyla aldığı bütün yasal ve idari önlemlerin, özellikle son "temel yasanın" geçersiz ve değersiz olduğunu ve derhal lağvedilmesi gerektiğini kararlaştırır, 4-Bu eylemin Ortadoğu'da kapsamlı, adil ve kalıcı bir barış oluşmasına ciddi bir engel olduğunu belirtir, 5-Kudüs'ün nitelik ve statüsünü değiştirecek "temel yasanın" ve benzerlerinin tanınmamasına karar verir ve bütün BM üyesi devletlere şu çağrıda bulunur: a-Bu kararı kabul etmeleri, b-Kudüs'te diplomatik misyon kurmuş olan devletlerin kutsal şehirden bu misyonlarını çekmeleri" (Halloum, 1989:318-319).

¹⁵ İngilizce metni için Bkz.
<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/6DE6DA8A650B4C3B852560DF00663826>

¹⁶ İngilizce metni için Bkz.
<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/DDE590C6FF232007852560DF0065FDDB>

7.8. Amerikan Kongresi'nin 1995 Kudüs Büyükelçilik Yasası

Birinci Körfez Savaşı başladığı halde Filistin sorununu çözmek amacıyla 1991 yılında müzakere sürecine yeniden geçilmiş ve bu kapsamda Madrid'de Orta Doğu Barış Konferansı toplanmıştır. 1993 yılı ortalarında güvenlik konularını kapsayan görüşmelerin durakladığı düşünülmüşse de o günlerde az sayıda kişi tarafından bilinen İsrail ile Filistin Kurtuluş Örgütü arasındaki özel görüşmeler Norveç'te sürdürülmüştür. Bu görüşmeler neticesinde, İsrail ile FKÖ 10 Eylül 1993 tarihinde birbirlerini karşılıklı tanıdıklarına dair mektup değişimi yapmışlardır. FKÖ, İsrail'in mevcudiyetini; İsrail de FKÖ'yü Filistin halkının temsilcisi olarak tanımış olup Beyaz Saray'da yapılan bir tören ile İsrail ve FKÖ temsilcileri "Geçici Özerklik Düzenlemeleri konusunda İlkeler Bildirisi"ni 13 Eylül 1993 günü imzalamışlardır (Oslo Anlaşması). İmzayı takiben, orada hazır bulunan İsrail Başbakanı İzak Rabin ve FKÖ Başkanı Yaser Arafat el sıkışmışlardır. 28 Eylül 1995'e gelindiğinde ise Washington'da Gazze Şeridi ve Batı Şeria konusunda İsrail-Filistin Geçici Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşma, söz konusu bölgelerde sivil İsrail idaresinin feshini, askeri hükümetin geri çekilmesini ve yetkinin Filistin Geçici Özerk Yönetimine devrini sağlıyordu. Ayrıca yeni anlaşma Filistinlilerin Batı Şeria, Kudüs ve Gazze Şeridi'ndeki seçimlere katılım şekillerini ve seçim sürecinin uluslararası gözlemciler tarafından takibi gibi konuları da içeriyordu. Söz konusu anlaşmalar İlkeler Bildirgesi'nin tatbikine yönelik adımları temsil ediyordu (<http://www.unicankara.org.tr/filistin/5.html>).

O dönemde barış sürecinde ilerleme sağlanmış olsa da gerilimi artıracak bir takım olumsuzluklar ortaya çıkmaya başlamıştır. Şöyle ki barış sürecinde etkili isimlerden biri olan İsrail Başbakanı Rabin, köktendinci bir Yahudi tarafından 4 Kasım 1995 günü öldürülmüştür (<http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/56/2/cagrierhan.pdf>). Bu olumsuzluğa ilaveten arabulucu ülke konumundaki ABD, Filistin sorununda ikircikli siyaseti kesif bir şekilde kullanmaya başlamıştır. Öyle ki Mayıs 1995'te (<http://www.nytimes.com/1995/05/14/opinion/foreign-affairs-o-jerusalem.html>), Yahudi lobilerinin de etkisiyle Amerikan Senatosunun 93 üyesi, ABD Büyükelçiliğinin Kudüs'e taşınması için bir an önce planlamaya başlanmasını tavsiye eden bir mektubu Dışişleri Bakanı Warren Christopher'a göndermişlerdi. Haziran 1993'te ise, Amerikan Temsilciler Meclisi'nin 257 üyesi taşıma işleminin 1999 yılını geçmemesini içeren bir başka

mektubu adı geçen bakana ulaştırmışlardı (<https://www.congress.gov/104/plaws/publ45/PLAW-104publ45.pdf>). Bu kapsamda Cumhuriyetçi senatörlerden Robert Joseph "Bob" Dole'un 13 Ekim 1995'te Senato'ya getirdiği Kudüs Büyükelçilik Yasası teklifi 24 Ekim 1995'te yapılan oylamalar neticesinde Senato'dan 5'e karşı 93; Temsilciler Meclisi'nden ise 37'ye karşı 374 oyla geçmiştir. 26 Ekim 1995'te ABD Başkanı Bill Clinton'a sunulan yasa teklifi Başkan tarafından imzalanmadığı için 8 Kasım 1995 günü itibariyle teoride yasalaşmış ancak resmen yasalaşabilmesi için Başkanın imzası beklenmiştir (<https://www.congress.gov/bill/104th-congress/senate-bill/1322/actions>).

Kudüs Büyükelçilik Yasasındaki önemli maddeleri ana hatlarıyla değerlendirdiğimizde uluslararası hukuk kararlarıyla ters düşen, indirgemeci ve tarafgir yaklaşımlarla hazırlanmış noktalar ön plana çıkmaktadır: Şöyle ki 1-“1996'da İsrail, Kral Davut'un şehre girişinden beri Kudüs'teki Yahudi varlığının 3000. yılını kutlayacaktır”. Dolayısıyla Amerikan Kongresi 1995 yılında böyle bir adım atarak İsrail Hükümetinin 1993 yılı Haziran'ında¹⁷ duyurmuş olduğu 3000. yıl hazırlıklarına destek vermiştir. 2-Az önce bahsedildiği üzere Yahudi lobilerinin de etkisiyle (<https://www.jta.org/1995/05/08/archive/debate-over-u-s-embassy-dominates-aipac-conference>) “Hem Senato'dan hem Temsilciler Meclisi'nden hatırı sayılır temsilcinin imzasının olduğu iki mektup Dışişleri Bakanlığına gönderilerek” Kongrenin bu konuda güçlü bir beklenti taşıdığı vurgulanmıştır. 3-“Her egemen ulus, uluslararası hukuk ve teamüller altında kendi başkentini belirleme hakkına sahiptir” denilmiş lakin Filistin Halkının yaşadığı büyük mağduriyetler göz ardı edilmiştir. 4-“1950'den beri, Kudüs şehri İsrail devletinin başkentidir, Kudüs şehri, İsrail Başkanlarının, Parlamentosunun, Anayasa Mahkemesinin, birçok hükümet bakanlıklarının ve sosyal ve kültürel kurumların merkezidir” ifadesine yer verilmiş lakin bu kararların BM mekanizmaları tarafından kınandığından ve yok sayıldığından bahsedilmemiştir. 5-“1967'den beri, Kudüs, İsrail tarafından yönetilen birleşmiş bir şehirdir ve her dinin mensuplarına şehrin içindeki dini mabetlere tam erişim hakkı garanti verilmiştir” denilmiştense de işgali müteakiben kutsal mekânlarla ilgili bir takım sorunların ortaya

¹⁷ <http://www.mfa.gov.il/mfa/mfa-archive/1993/pages/jerusalem%203000-%20city%20of%20david%201996.aspx>

çıktığı dile getirilmemiştir. 6-“ABD Büyükelçiliği 31 Mayıs 1999’dan önce Kudüs’e taşınmalıdır” denilerek 20. Yüzyıl bitmeden bu sürecin sonlandırılması hedeflenmiştir (Filistin Çıkmazdan Çözümüne, 2003: 288-289, Halloum, 1989: 291; Kudüs Tarihi Belge, 1988: 83-95).

Yasa metninin ‘Başkanlık Ayrıcalığı’ başlıklı yedinci bölümüne bakıldığında Başkanın son aşamadaki gücü göze çarpmaktadır. Bu yetki ana hatlarıyla şöyledir: “ABD Başkanı ülkenin ulusal güvenlik çıkarlarının korunmasının gerekli olduğunu Kongreye bildirdiği takdirde söz konusu kanunun uygulamasını altı aylık periyodlarla askıya alabilme imkânına sahiptir (<https://www.congress.gov/104/plaws/publ45/PLAW-104publ45.pdf>). Bu kapsamda Başkan Bill Clinton’ın 1999 Haziran’ı itibariyle bu yetkiyi kullanmayı tercih etmeye başlamasıyla birlikte Kudüs Büyükelçilik yasının altı aylık periyodlarla askıya alınma süreci ortaya çıkmıştır (<https://edition.cnn.com/ALLPOLITICS/stories/1999/07/09/senate.2000/hrc.jerusalem/>).

Güncel gelişmelere bakıldığında, adı geçen yasa, Haziran 2017’de ABD Başkanı Donald Trump’ın önüne ilk kez getirilmiş olmakla birlikte Trump da diğer başkanlar gibi imzalamamayı tercih etmiştir. Beyaz Saray’dan yapılan açıklamada, “İsrail ile Filistin arasındaki barış görüşmelerinin sürdürülebilmesi ve ABD’nin ulusal güvenlik çıkarlarının korunabilmesi amacıyla Tel Aviv’deki ABD Büyükelçiliğini Kudüs’e taşıma kararının ‘şimdilik’ askıya alındığı” bildirilmiştir (<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/trump-kudus-kararini-simdilik-askiya-aldi-40477373>; <https://www.nytimes.com/2017/06/01/world/middle-east/israel-embassy-jerusalem-trump.html>).

Öte yandan ABD Başkanı 6 Aralık 2017 günü (<https://www.nytimes.com/2017/12/06/world/middleeast/trump-jerusalem-israel-capital.html>) itibariyle ikinci altı aylık yeni bir bekleme periyoduna başvurmayarak ABD Büyükelçiliğinin Kudüs’e taşınmasıyla ilgili Başkanlık Kararnamesini imzalamıştır. Böylece ABD, zamanlama açısından Balfour Deklarasyonunun 100. Yılında (<http://aa.com.tr/tr/dunya/filistinde-ısgalin-yolunu-acan-balfour-deklarasyonu-100-yasinda/954461>); Doğu Kudüs’ün ise işgal edilmesinin 50. yılında böyle bir adım atarak uluslararası hukuk zemininden ziyade kendi iç hukuku üzerinden İsrail lehine bir oldubitti oluşturmuş ve Filistin halkının haklarını bir kez daha göz ardı etmiştir.

Trump Yönetiminin Kudüs Kararına Analitik Bakış

Kudüs'ün statüsüyle ilgili bu indirgemeci karara karşı BM mekanizması yeniden harekete geçirilmiştir. Nitekim; Mısır tarafından BM Güvenlik Konseyi'ne sunulan ve ABD'ye atıfta bulunmayan karar tasarısı, "*Tüm devletleri kutsal Kudüs kentinde diplomatik misyon kurmaktan imtina etmeye*" çağırıştır. Tasarı ayrıca, Kudüs'ün nihai statüsünün İsrail ve Filistinliler arasında yapılacak doğrudan müzakereler neticesinde belirlenmesini öngören BM kararlarına tüm ülkelerce uyulması talebinde bulunmuştur. 18 Aralık 2017 tarihli oylamada veto hakkını kullanan tek ülke ABD olmuştur. ABD'nin BM Daimi Temsilcisi Nikki Haley, söz konusu karar tasarısını "*hakaret*" olarak tanımlayarak "*Bu unutulmayacak*" ifadesini kullanmıştır (<http://www.dw.com/tr/abdden-bmnin-kud%C3%BCs-tasar%C4%B1s%C4%B1na-veto/a-41851704>; <https://www.unwatch.org/text-unscc-draft-resolution-jerusalem/>; <https://www.youtube.com/watch?v=LTRIHTpc9Y>).

Akabinde Türkiye ve Yemen, Kudüs'ün statüsü konusunda hazırlamış oldukları karar tasarısını BM Genel Kurulu'na taşımışlardır. BM'ye üye tüm devletlere BM Güvenlik Konseyi'nin 478 sayılı kararı uyarınca "*Kudüs'te diplomatik misyon kurmaktan kaçınma*" çağrısı yapan karar tasarısı, BM Genel Kurulu'nda 21 Aralık günü 128 oyla kabul edilmiştir. ABD ve İsrail ile birlikte tasarıya karşı çıkan ülkelere bakıldığında Guatemala, Honduras, Togo, Micronezya, Nauru, Palau ve Marshall Adaları gibi küçük ölçekli güçler göze çarpmaktadır. 35 çekimser oyun da kullanıldığı bu karar uluslararası toplumun uluslararası hukuka, insan haklarına ve küresel adalete sahip çıktığını gösteren bir iradedir lakin bağlayıcılığı yoktur (<http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42447809>).

Öte yandan ABD ve İsrail dış politika aktörlerinin Kudüs konusunda uluslararası hukuka ne düzeyde itibar gösterdiklerini bir takım açıklamalarından tespit edebilmemiz mümkündür. Şöyle ki Nikki Haley, BM Genel Kurulu'nda yapılacak Kudüs oylaması öncesi diğer diplomatlara e-posta göndererek üstü kapalı tehditlerde bulunduğu öne sürülmüştü. Haley'in, e-posta mesajında "*Oyunu vermeyi düşünürken Başkan'ın ve ABD'nin bu oyu kişisel bir mesele olarak algıladığını bilmeni istiyorum*" notunu düşmesi dikkat çekmiştir. Beyaz Saray'da 2017 yılının son kabine toplantısında basın mensuplarına değerlendirmeler yapan Trump, ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti sayan kararına karşı çıkan ülkelere mali yardımların kesileceği imasında bulunmuştur. Trump, "*Dün Nikki Haley, BM'de paralarımızı*

127

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

alıp sonra da Güvenlik Konseyi'nde bize karşı oy kullanan ya da Genel Kurul'da aleyhimize oy kullanma potansiyelini taşıyan ülkelere gönderdiği mesaj hoşuma gitti. Yüzlerce milyon hatta milyarlarca dolar alıp sonra bize karşı oy kullanıyorlar. Peki, bu oyları takip edeceğiz. Bırakalım aleyhimize oy kullansınlar, biz de epey (parayı) muhafaza etmiş oluruz" ifadesini kullanmıştır (<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/son-dakika-trump-tan-kudus-oylamasi-oncesi-tehdit-40684815>).

SONUÇ

128
IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

Makro boyutta Filistin, mikro boyutta ise Kudüs, yüz yılı aşkın bir süredir bitmeyen bir senfoni olarak uluslararası güncel sorunlar listesinin başında yer almaktadır. Oysaki 1945'ten itibaren devreye giren BM mekanizmaları, uluslararası sistemi tehdit edebilecek olası sorunları minimal hale getirmeyi temel ilkelerinden biri olarak belirlemişti. BM, İsrail'in kuruluşuyla birlikte ortaya çıkan gayri etik politikalara karşı bir dizi karar aldığı halde mevcut sorunu gün geçtikçe kronikleştiren Tel Aviv yönetimini bir türlü kontrol altına alamamıştır. Bu kısır döngüye zemin hazırlayan etkenlerin başında ise ABD'nin uluslararası sistemdeki gücünü İsrail lehine kullanarak küresel adaleti ve vicdanı yok sayması gösterilebilir. Dolayısıyla son yaşanan hadiselerle birlikte Kudüs konusu değerlendirildiğinde; her iki devletin de kendi iç hukukları üzerinden bir oldubitti oluşturarak uluslararası hukuk kararlarını yok sayma davranışı içerisine girdikleri göze çarpmaktadır.

Trump, Kudüs'ün statüsü hakkında tek taraflı kararlar alırken Ortadoğu ülkelerinin günümüzdeki bölünmüşlüğü de dahil olmak üzere çok faktörlü bir zemin üzerinden hareket etmiştir. ABD, bu kararlar birlikte İsrail stratejisini daha da farklı bir noktaya taşıyarak tarafgir ve indirgemeci siyaseti dış politikasının merkezine yerleştirme tutarsızlığında bulunmuştur. Şöyle ki Trump yönetimi, A tipi topraklar olarak kabul edilen Ortadoğu'da taraflar arasında barışa ve huzura katkıda bulunması gerekirken 'balkanizasyona ve radikalleşmeye' bir kez daha kapı açmıştır. Buna karşın başta Türkiye olmak üzere birçok devlet inisiyatif olarak pozitif diplomasi seçeneğine başvurmuşlardır. Ancak ABD ve İsrail, bu gibi iyi niyetli girişimlere olumsuz cevap vermeyi tercih ettikleri gibi sahip oldukları somut ve soyut kaynakları kullanıp bu oldubitti politikasına destek verebilecek devlet sayısını artırmayı amaçlamaktadırlar. Son olarak şunu belirtmek gerekir ki; uluslararası güncel sorunların çözümünde

Trump Yönetiminin Kudüs Kararına Analitik Bakış

uluslararası toplum nezdinde farkındalık oluşturabilmenin önemi kadar bu gibi hukuk dışı kararlara tepki göstermiş olan devletlerin orta ve uzun vade de rasyonel politikalarını bu minvalde sürdürülebilir tutmaları önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Armaoğlu, Fahir (1991). *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları 1948-1988*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Ataöv, Türkkaya (1980). "Kudüs ve Devletler Hukuku". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 35 (1), 29-54.

Beşli, Süleyman (2003). "Kudüs'ün Statüsü Sorunu". *Filistin Çıkmazdan Çözümü*, Kolektif, 277-308.

Birleşmiş Milletler Zemininde Filistin Meselesi BM Güvenlik Konseyi Kararları 1948-2011 (2012). İstanbul: Platform Yayınevi.

Chomsky, Noam (1993). *ABD, İsrail ve Filistinliler Kader Üçgeni*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Duman, Levent (2011). "Ortak Çıkarlar, Farklı Öncelikler: 2001-2008 Döneminde Türkiye, ABD ve İsrail Lobisinin İsrail-Filistin Sorununa Yaklaşımları". *Akademik Ortadoğu*, 5 (2), 155-180.

Erhan, Çağrı (2001). "Filistin-İsrail Barış Süreci Nereye Gidiyor". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56 (2), 173-180.

Fetter, Henry D. (2008). "Showdown in the Oval Office: 12 May 1948 in History", *Israel Affairs*, 14 (3), 499-518.

Halloum, Ribhi (1989). *Belgelerle Filistin Dün, Bugün, Yarın*. İstanbul: Alan Yayıncılık.

Hallsell, Grace (2003). *Tanrı'yı Kıyamete Zorlamak*. Ankara: Kim Yayınları.

Kanat, Kılıç Buğra (2015). "Netanyahu'nun Ziyareti Gölgesinde ABD-İsrail İlişkileri", *SETA Perspektif*, Mart 2015, 1-6.

Kudüs (Tarihi Belge) (1988). *Cidde: İslam Konferansı Teşkilatı Kudüs Komitesi*.

Montefiore, Simon Sebag (2016). *Kudüs Bir Şehrin Biyografisi*. İstanbul: Pegasus Yayınları.

Trump, Donald (2017). *Yeniden Büyük Amerika*. İstanbul: Pegasus Yayınları.

Ulutaş, Ufuk (2012). *İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu*, SETA, http://file.setav.org/Files/Pdf/2012122112_3959_israil-siyasetini-anlama-kilavuzu-web.pdf

İnternet Kaynakları (Son Erişim Tarihi 23 Mart 2018)

http://aa.com.tr/tr/dunya/filistinde-igalin-yolunu-acan-balfour-deklarasyonu-100-yasinda/95_4461

Trump Yönetiminin Kudüs Kararına Analitik Bakış

- <http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/trump-in-kudus-kararinda-evanjeliklerin-rolu/1003679>
- <http://aa.com.tr/tr/dunya/abdnin-bm-temsalcisi-haleynin-topuklu-ayakkabili-esik-bekciligi/1011258>
- <http://aa.com.tr/tr/dunya/donald-trump-yemin-ederek-abdnin-45-baskani-oldu/731664>
- <http://aa.com.tr/tr/dunya/filistinde-iskalin-yolunu-acan-balfour-deklarasyonu-100-yasinda/954461>
- <http://aa.com.tr/tr/dunya/mescid-i-aksadaki-48-yillik-yanginin-izleri/890271>
- <http://aa.com.tr/tr/dunya/netanyahudan-kudus-buyukelciligi-icin-trumpa-ovgu/1072248>
- <http://aa.com.tr/tr/dunya/trumpin-filistin-politikasi-yahudilere-emanet-/820016?amp=1>
- <http://aa.com.tr/tr/dunya/trumpin-israil-buyukelcisi-adayi-belli-oldu/707435>
- <http://aclforisrael.com/icej-letter-to-president-trump/>
- <http://aclforisrael.com/wp-content/uploads/2017/12/Thank-you-Pres-Trump-letter-final.pdf>
- http://action.rjchq.org/wp-content/uploads/2017/12/RJC_Jerusalem_final.pdf
- <https://www.adl.org/news/press-releases/adl-welcomes-president-trumps-announcement-on-jerusalem-calls-for-focus-on>
- <https://www.aipac.org/learn/resources/aipac-publications/publication?pubpath=PolicyPolitics/Press/AIPAC%20Statements/2017/12/Jerusalem%20announcement>
- <https://www.ajc.org/news/ajc-applauds-us-recognition-of-jerusalem-as-israels-capital-city>
- <http://amerikabulteni.com/2016/12/16/abdde-kudusu-israilin-baskentiolarak-kabul-etme-tartismasinin-kisa-tarihi/>
- <https://www.amerikaninsesi.com/a/trumptan-fbia-sert-estiri/4147521.htm>
- <https://www.azm.org/american-zionist-movement-president-applauds-presidents-announcement-jerusalem-bold-act-spirit-zionism-rectifies-historic-wrong>
- <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42447809>
- <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43072751>

- <https://www.conferenceofpresidents.org/news/press/2017/dec6/conference-presidents-welcomes-historic-us-recognition-jerusalem-capital-israel>
- <https://www.congress.gov/104/plaws/publ45/PLAW-104publ45.pdf>
- <https://www.congress.gov/bill/104th-congress/senate-bill/1322/actions>
- <https://www.c-span.org/video/?438272-1/president-trump-delivers-remarks-white-house-hanukkah-reception>
- <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/051/22/IMG/NR005122.pdf?OpenElement>
- <http://www.dw.com/tr/abdden-bmnin-kud%C3%BCs-tasar%C4%B1s%C4%B1na-veto/a-41851704>
- <https://edition.cnn.com/ALLPOLITICS/stories/1999/07/09/senate.2000/hrc.jerusalem/>
- <http://www.fikriyat.com/gundem/2017/12/17/evanjelik-hiristiyanciligin-koktendinci-ahir-zaman-ogretisi>
- <https://www.fozmuseum.com/news-events/washington-dc-president-donald-trump-received-friends-zion-award-dr-mike-evans/>
- <https://www.haaretz.com/israel-news/trump-to-pm-i-d-recognize-undivided-jerusalem-as-israel-capital-1.5442362>
- <https://www.haaretz.com/israel-news/trump-stay-strong-israel-january-20th-is-fast-approaching-1.5479278>
- <https://www.haaretz.com/jewish/premium-the-quaker-turned-first-us-consul-in-jerusalem-1.5288592>
- <http://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/666003-israil-bm-kararlarini-isine-gelirse-kabul-eder-ama-gelmezse-oldurur>
- <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/son-dakika-trumptan-kudus-oylamasisoncesi-tehdit-40684815>
- <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/trump-kudus-kararini-simdilik-askiyaldi-40477373>
- <https://il.usembassy.gov/joint-statement-u-s-special-representative-greenblatt-prime-minister-netanyahu-following-meeting/>
- <https://il.usembassy.gov/remarks-special-representative-jason-greenblatt-2018-inss-conference/>
- <https://il.usembassy.gov/remarks-vice-president-ambassador-friedman-swearing-ceremony/>
- <https://il.usembassy.gov/13195-2/>

Trump Yönetiminin Kudüs Kararına Analitik Bakış

- <https://www.jentezenfranklin.org/blog/the-us-formally-recognizing-jerusalem-as-the-capital-of-israel-why-it-matters-why-it-matters>
- <http://www.jpost.com/Israel-News/Politics-And-Diplomacy/Trump-to-son-in-law-Kushner-If-you-cant-produce-peace-nobody-can-479076>
- <http://www.jpost.com/US-Elections/Donald-Trump/Ivanka-Trump-says-her-father-will-move-US-embassy-to-Jerusalem-100-percent-if-elected-471113>
- https://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic10_eng.htm
- <http://www.mfa.gov.il/mfa/mfa-archive/1993/pages/jerusalem%203000-%20city%20of%20david%201996.aspx>
- http://mfa.gov.il/MFA_Graphics/MFA%20Gallery/Documents%20languages/Turkish/ISRAIL%20HAKKINDA%20GERCEKLER.pdf
- <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2017/Pages/PM-Netanyahu-addresses-the-AIPAC-Policy-Conference-27-March-2017.aspx>
- <http://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa>
- <http://www.milliyet.com.tr/senato-trump-in-israil-buyukelcisi-dunya-2419295/>
- https://www.ntv.com.tr/dunya/israil-basbakani-netanyahudan-trump-yonetimine-ovgu,Jihb_rDcw_k2uiH3xMyXbPw
- <http://www.nytimes.com/1995/05/14/opinion/foreign-affairs-o-jerusalem.html>
- <https://www.nytimes.com/2016/04/28/us/politics/transcript-trump-foreign-policy.html>
- <https://www.nytimes.com/2016/11/19/world/middleeast/jerusalem-us-embassy-trump.html>
- <https://www.nytimes.com/2017/06/01/world/middleeast/israel-embassy-jerusalem-trump.html>
- <https://www.nytimes.com/2017/12/06/world/middleeast/trump-jerusalem-israel-capital.html>
- <https://www.nytimes.com/2017/12/06/us/politics/trump-embassy-jerusalem-israel.html>
- http://www.salom.com.tr/haber-103045-trump_yonetiminde_yer_alan_11_onemli_isim.html
- http://www.salom.com.tr/haber-105937-Israil_basbakani_netanyahu_ne_ile_suclaniyor.html
- <https://www.setav.org/abd-ve-kudus-karari/>

<https://www.theguardian.com/us-news/2016/dec/15/trump-israel-ambassador-david-friedman>

<http://time.com/4267058/donald-trump-aipac-speech-transcript>

<https://www.timesofisrael.com/trump-tells-jerusalem-rally-hell-make-israel-us-safe-again/>

<http://tr.euronews.com/2018/02/11/trump-kudus-muzakere-konusu-degil>

<https://tr.sputniknews.com/abd/201610271025501553-abd-trump-israil-kudus/>

<https://tr.sputniknews.com/abd/201712081031315689-trump-beyaz-saray-hanuka-kudus/>

<https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201703301027864446-abdnin-yeni-buyukelcisi-david-friedman-oldu/>

<http://www.unicankara.org.tr/filistin/3.html>

<http://www.unicankara.org.tr/filistin/5.html>

<http://www.unicankara.org.tr/filistin/12.html>

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/DDE590C6FF232007852560DF0065FDDB>

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/6DE6DA8A650B4C3B852560DF00663826>

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/3E28F2C76EBEA214852560DF00575C0E>

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/07175de9fa2de563852568d3006e10f3?OpenDocument>

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/a9a8da193bd46c54852560e50060c6fd?OpenDocument>

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/48c06a0c497863f1852560c2005beb32?OpenDocument>

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/e4968164bef9a51d852560c2005c30ec?OpenDocument>

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/181c4bf00c44e5fd85256cef0073c426/160167969d45a35a8525644b0059e67e?OpenDocument>

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/CFB4E24B399E8EFD8525644A007972E1>

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/83E8C29DB812A4E9852560E50067A5AC>

Trump Yönetiminin Kudüs Kararına Analitik Bakış

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/651C804E6815FB28852575DF004B7C4C>

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/C758572B78D1CD0085256BCF0077E51A>

<https://www.unwatch.org/text-UNSC-draft-resolution-jerusalem/>

<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-trump-jerusalem/>

<http://www.worldjewishcongress.org/en/news/wjc-president-lauder-welcomes-us-recognition-of-jerusalem-as-israels-capital-we-hope-this-will-be-a-move-toward-peace-and-stability-in-the-middle-east-12-3-2017>

<https://www.youtube.com/watch?v=LTRIHfTpc9Y>

<https://www.youtube.com/watch?v=vu1tnMWxhEw>

<https://zoa.org/about/>

<http://www1.cbn.com/cbnnews/israel/2017/december/mike-evans-we-re-in-the-middle-of-prophecy>

<http://www1.cbn.com/cbnnews/israel/2017/december/biblical-timing-of-absolute-precision-john-hagee-praises-trumps-jerusalem-decision>

<https://jru.usconsulate.gov/our-relationship/policy-history/io/>

135

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

SUMMARY

The Question of Palestine, in general terms, the Question of Jerusalem in particular has started in 1948 with the foundation of Israel. The UN has shown a great interest in the status of Jerusalem where the sacred places of the three great religions are located while Eastern Jerusalem, Jordan and Western Jerusalem is under the supremacy of Israel and has decided to be ruled through an international regime. But, by the Six-Day War (1967), Israel has invaded the Eastern Jerusalem and then the Knesset has declared that Jerusalem is the capital of Israel in an completed and united manner via the 'Basic Law of 1980'. With this unilateral determination, the UN has reintervened and underlined that the step aiming at the change in the status of Jerusalem is unacceptable and demanded to withdraw the embassies of various states.

136

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

The USA, which calls for solution to the states as a mediator in the Question of Palestine has begun to face one of the dilemmas that can be seen in the foreign policy of the USA. That is, the US Congress, has preferred to stay away from the ground of the international law by accepting 'The Jerusalem Embassy Act of 1995' based on the 'Basic Law of 1980'. They have started to the suspension of the Jerusalem Embassy Act in six months periodically, since June 1999 by 'Presidential Waiver' mentioned in the Law. But Trump has approved the Jerusalem Embassy Act since December of 2017. In the decision that shakes to the foundation of the peace various factors including dividedness of the countries of the Middle East have come to fore. These factors: "1-) The foreign policy actors of Israil and the activities of Jewish and Evangelic lobbies and businessmen. 2-) The Election Promise of Trump. 3-) The wish to embrace the different foreign policy. 4-) Biases of the persons who were appointed for the Palestine Question. 5-) The efforts to constitute legitimacy through their national law by neglecting the international law. 6-) The sues against Netenyahu and Trump"

Turkey, has recommended to act on the ground of the international law in this issue by conducting diplomatic relations with all shareholders against this act which hurts the global justice and conscience. Despite the steps towards a positive diplomacy, The USA and Israel preferred responding negatively to these goodwill attempts and aimed at increasing the numbers of countries that can support this fait accompli policy by using their concrete and abstract sources. Therefore, it is as crucial as to create awareness socially in the current international problems; states reactions against unlawful decisions and to keep their medium term and long term rational policies sustainable. This work has examined Trump Administration's Jerusalem Decision which is interpreted as populist and reductionist in the light of scientific principles. That is the statements and acts of the foreign policy actors and the other shareholders who have influence in decision making process on Jerusalem are

Trump Yönetiminin Kudüs Kararına Analitik Bakış

evaluated by content analysis. In addition to this, because the Question of Palestine/Jerusalem is a chronic problem, the subject has been examined by the current and periodical information. With this method, the multifactoral ground that takes Trump to this reductionist decision has been detected by concrete examples. Especially the fait accompli policies of the USA and Israel by neglecting the international law and constituting by their national laws have wounded the global law and conscience and made debatable the reliability and functionality of the limited mechanisms that supports the international system. This case shows that the ability to sustain the global peace becomes harder day by day.

137

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

